

Značaj ukidanja prireza na politiku prihoda i rashoda gradova u Republici Hrvatskoj

Tudor, Andrijana

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:129942>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-13**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**ZNAČAJ UKIDANJA PRIREZA NA POLITIKU PRIHODA I
RASHODA GRADOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Mentor:

izv. prof. dr. sc. Josip Visković

Student:

Andrijana Tudor

Split, rujan 2023. godine

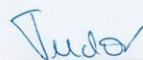
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, ANDRIJANA TUDOR,
(ime i prezime)

izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je navedeni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu, što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio navedenog rada nije napisan na nedozvoljeni način te da nijedan dio rada ne krši autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Split, 5. rujna 2023. godine

Vlastoručni potpis : _____

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema	1
1.2. Cilj rada	1
1.3. Metode rada	1
1.4. Struktura rada	2
2. POREZNI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE	3
2.1. Karakteristike poreznog sustava Republike Hrvatske	3
2.2. Struktura poreznog sustava Republike Hrvatske	4
2.2.1. Državni porezi	5
2.2.2. Županijski porezi	7
2.2.3. Gradski ili općinski porezi	7
2.2.4. Zajednički porezi	8
2.2.6. Proračun i glavni izvori financiranja lokalnih jedinica vlasti	9
3. POREZNA REFORMA U REPUBLICI HRVATSKOJ	12
3.1. Provedena porezna reforma od 2016. – 2022. godine	12
3.2. Najavljene porezne promjene za VI. krug porezne reforme	12
4. PRORAČUNSKA POLITIKA GRADOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ	14
4.1. Pojam i obilježja proračuna	14
4.2. Udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima i rashodima gradova i općina Republike Hrvatske	15
5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O UKIDANJU PRIREZA NA POLITIKU PRIHODA I RASHODA REPUBLIKE HRVATSKE	18
5.1. Anketni upitnik	18
5.2. Opis uzorka	18
5.3. Rezultati empirijskog istraživanja	25
5.4. Rasprava	34
6. ZAKLJUČAK	35
LITERATURA	36
POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA I TABLICA	39
SAŽETAK	40
SUMMARY	41
PRILOZI	42

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Vlada Republike Hrvatske je najavila, u kontekstu novog kruga porezne reforme i ukidanje prireza na dohodak koji je značajan izvor prihoda gradova, a posebno četiri najveća grada. Ukidanjem spomenutog izvora prihoda postavlja se pitanje kako će se to odraziti na politiku javnih prihoda i rashoda, odnosno hoće li spomenuto rezultirati promjenama u drugim javnim davanjima, kvaliteti pruženih gradskih usluga ili će biti određenih reperkusija na rashodovnoj strani proračuna gradova.

1.2. Cilj rada

Cilj ovog rada je istražiti kako će se ukidanje prireza odraziti na politiku gradskih prihoda i rashoda odnosno kako gradovi planiraju namiriti manjak prihoda od prireza te kakve će to imati reperkusije na kvalitetu rada gradske uprave te na rashodovnu strukturu proračuna.

1.3. Metode rada

U ovom radu koriste se metode analize, sinteze, indukcije, dedukcije, komparacije, anketiranja te odgovarajuće statističke metode. U drugom i trećem poglavlju rada koriste se induktivna i deduktivna metoda te metode analize i sinteze kako bi se opisali učinci provedenih poreznih reformi te izvori i načini financiranja jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj. U četvrtom dijelu rada koriste se metode analize, sinteze, komparacije i deskripcije čijom su se primjenom raščlanili složeni dijelovi na jednostavne radi usporedbe udjela prireza u ukupnim prihodima gradova, odnosno općina Republike Hrvatske.

U petom dijelu provodi se empirijsko istraživanje te se koristi metoda anketiranja kojom se na temelju anketnog upitnika istražuju i prikupljaju podaci, stavovi, informacije i mišljenja o predmetu istraživanja (Zelenika, 2000). Također, u svrhu obrade i analize podataka koriste se statističke metode koje pomoću grafikona i izračunatih pokazatelja otkrivaju njihove strukture, karakteristike i odnose (Zelenika, 2000).

1.4. Struktura rada

Nakon uvodnog definiranja problema, cilja rada te upotreba metoda rada u drugom dijelu rada definiran je porezni sustav Republike Hrvatske kao i njegovi porezni oblici, tj. struktura. U trećem dijelu rada iznose se činjenice o nedavnim poreznim reformama te njihovim osnovnim značajkama kao i najavljena porezna reforma koja će stupiti na snagu 1. siječnja 2024. godine. U četvrtom dijelu rada iznose se izvori i način financiranja jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj te se prikazuje udio prireza poreza na dohodak u ukupnim prihodima na razini gradova i općina Republike Hrvatske. U petom dijelu analiziraju se rezultati empirijskog istraživanja, dobiveni na temelju anketnog upitnika provedenog u periodu od 22. lipnja 2023. do 28. kolovoza 2023. godine. Posljednji dio se odnosi na zaključak.

2. POREZNI SUSTAV REPUBLIKE HRVATSKE

2.1. Karakteristike poreznog sustava Republike Hrvatske

Svaka država ima svoj jedinstveni porezni sustav koji se sastoji od različitih poreznih oblika kao i načina kojima se ti oblici reguliraju. Prema Jurkoviću (2002) pojam poreznog sustava obuhvaća sve oblike javnih prihoda koji su nametnuti autoritetom države, a uključuju i sve doprinose na plaće i iz plaća. Također, postoji različitost tumačenja poreznog sustava i porezne politike. Porezni sustav je instrumentalna struktura poreza, dok porezna politika podrazumijeva modifikaciju instrumenata u svrhu postizanja određenih ciljeva.

Prema Jelčić (2001) glavni faktori koji utječu na porezni sistem i mjere porezne politike su:

- centralizacija odnosno decentralizacija poreznog sustava (ustavno uređenje, uloga države),
- broj stanovnika i gustoća naseljenosti (u naseljima u kojima je gustoća naseljenosti manja potrebno je izdvojiti više sredstava za zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, zaštite prava, administrativne usluge i dr.),
- demografska struktura (odnos radno sposobnog stanovništva i umirovljenika, broj stanovnika, stupanj obrazovanja i dr.),
- veličina teritorija (veća površina određene države iziskuje izgradnju i održavanje cesta i željezničkih pruga, alternativno i kopneno-pomorskih veza, veće izdatke za komunalnu naknadu i dr.),
- ustavno uređenje (financijska autonomija je u federativno uređenim državama šira, a najviše se odnosi na školstvo, kulturu, sport i policiju).

Prema Bedeković (2017) u suvremenoj financijskoj teoriji kao i na području Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu RH), osnovne karakteristike poreza su: prisilnost plaćanja poreza što znači da je to zakonska obveza koju mora podmiriti svaki porezni obveznik; derivativnost poreza, što znači da država derivira prihode iz porezne snage obveznika putem poreza; nepovratnost poreza što znači da se jednom prikupljeni porezi ne vraćaju onim poreznim obveznicima koji su ih uplatili; odsutnost neposredne naknade, što znači da se plaćanjem poreza ne može zahtijevati bilo kakva protučinidba; nedestiniranost poreza, što znači da se porezi ne ubiru za određenu namjenu; zadovoljavanje javnog interesa, što znači da se prihodi upotrebljavaju za zadovoljenje javnog interesa, te novčani oblik poreza, što znači da se prihodi ubiru u novcu.

U RH porezni sustav je relativno mlad i pluralan. Prema Bedeković (2017) porezni sustav RH uređen je podzakonskim i zakonskim aktima i propisima kao što su Opći porezni zakon, Zakon o porezu na

dohodak, Zakon o porezu na dobit, Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, Zakon o računovodstvu i Zakon o posebnim propisima.

2.2. Struktura poreznog sustava Republike Hrvatske

Porezni sustav RH po svojim je obilježjima suveren sustav koji je usklađen sa smjernicama EU i sličan poreznim sustavima država članica EU. Prema Kesner-Škreb i Kuliš (2010) obilježja koja čine dobar financijski sustav su: efikasnost, izdašnost, jednostavnost, pravednost i stabilnost. Autori također ističu da se u praksi efikasan porezni sustav postiže na sljedeće načine:

- smanjenjem broja poreznih stopa,
- smanjenjem visine poreznih stopa,
- proširenjem porezne osnovice tako da se ukinu izuzeća i povlastice pojedinim poreznim obveznicima.

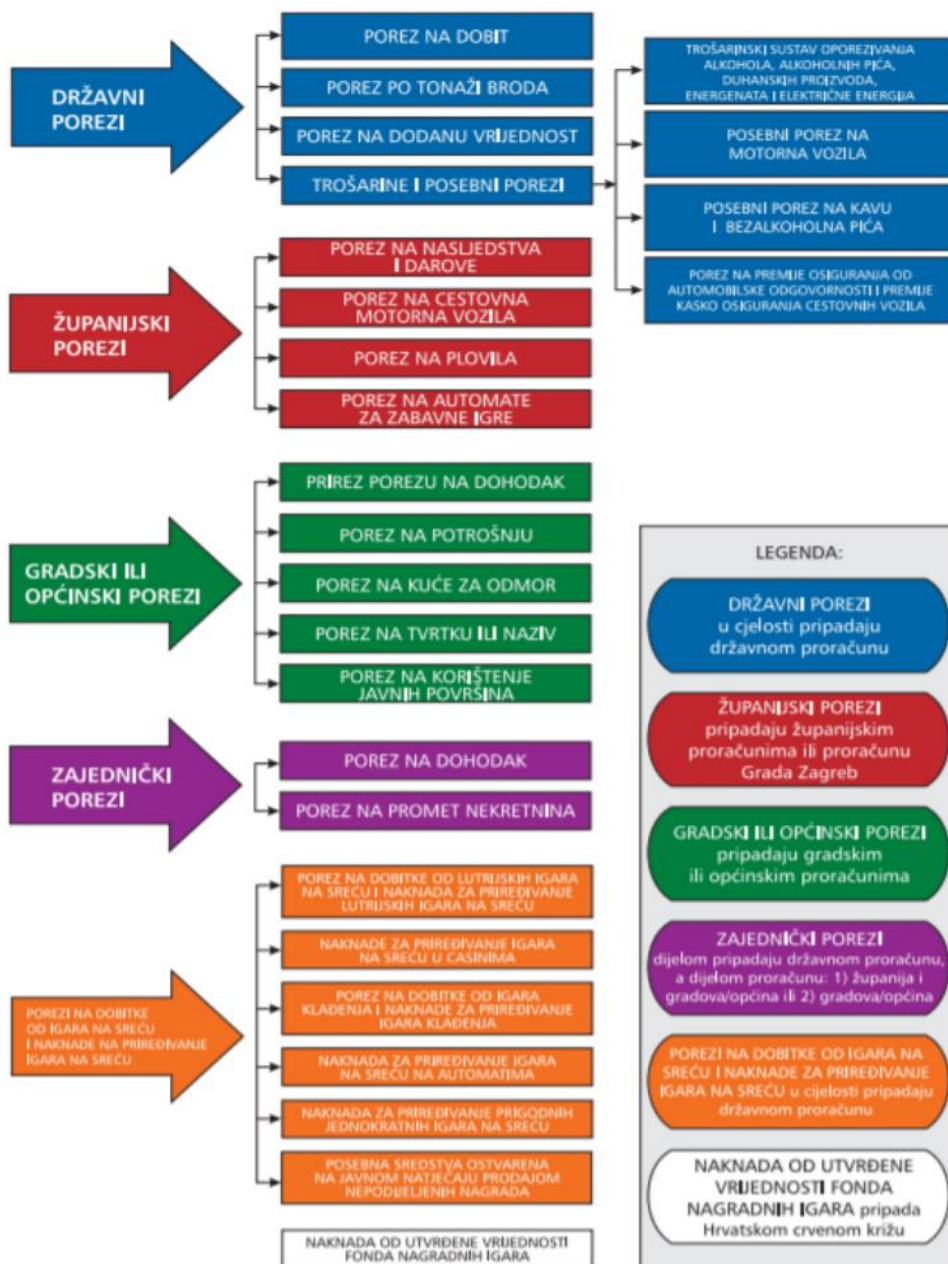
Nadalje, autori ističu da je hrvatski porezni sustav utemeljen na skupu izravnih i neizravnih poreza. Izravni porezi su oni porezi koje u državni proračun uplaćuje poslodavac ili ih se uplaćuje osobno. Ti se porezi izračunavaju u zakonski određenom postotku u odnosu na dohodak ili imovinu. Primjeri izravnih poreza su: porez na dohodak, autorski honorar te porez na dobit. Glavno obilježje ovih poreza je to da se ne mogu prevaliti.

Neizravni porezi su oni porezi koje ne snosi onaj tko ih uplaćuje u proračun, već se najčešće prevaljuju na druge. Njegova specifičnost je da obveznici neizravnih poreza kroz cijenu svojih usluga i dobara teret tih poreza prevaljuju na građane. Najpoznatiji oblik neizravnog poreza je porez na dodanu vrijednost (PDV).

Nadalje, osim ove osnovne podjele, postoji i podjela poreznih prihoda različitih razina vlasti. Porezi se u RH dijele na sljedeće razine vlasti (Ministarstvo financija - Porezna uprava, 2016): državni porezi; županijski porezi; općinski ili gradski porezi; zajednički porezi, koji pripadaju općinskim ili gradskim proračunima; porezi na dobitke od igara na sreću i naknade za njihovo priređivanje, koji u potpunosti pripadaju državnom proračunu; te naknade od utvrđene vrijednosti fonda nagradnih igara, koje pripadaju Crvenom križu. Na Grafičkom prikazu 1. prikazano je koji porezi pripadaju nekim od navedenih skupina, tj. razina vlasti.

Grafički prikaz 1.

Prikaz pripadnosti poreza s obzirom na razine vlasti

Izvor: Ministarstvo financija: porezna uprava (2016): *Hrvatski porezni sustav*, Zagreb: Ministarstvo financija, str. 4.

2.2.1. Državni porezi

Kao što je prikazano u Grafičkom prikazu 1., državni se porezi dijele na: porez na dobit, porez na dodanu vrijednost, porez po tonaži broda te trošarine i posebni porezi.

Ad 1.) Kao što je propisano Zakonom o porezu na dobit (NN 177/04, 144/22) porezni obveznici poreza na dobit su trgovačka društva i druge pravne i fizičke osobe (rezidenti RH) koji obavljaju gospodarsku djelatnost samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti. Također, porezni obveznici poreza na dobit su

tuzemne poslovne jedinice nerezidenta i svaka fizička osoba koja svojom izjavom potvrdi da plaćati porez na dobit umjesto poreza na dohodak.

Člankom 28. (NN 117/04, 14/22) Zakona o porezu na dobit utvrđene su dvije stope poreza na dobit sukladno poreznoj osnovici u visini od: 10% za prihode do 995.421,06 eura te 18% ako su prihodi jednaki ili veći od 995.421,06 eura.

Ad 2.) Prema Kesner-Škreb i Kuliš (2010) porez na dodanu vrijednost (PDV) primjenjuje se u RH od 1. siječnja 1998. godine. Dodana vrijednost je ona vrijednost koju proizvođač daje inputima prije nego što ih proda kao nove usluge i proizvode. Oporezivanje dodane vrijednosti ne odnosi se na pretporez (ulazni porez pri nabavi usluga i proizvoda), već se obračunava na vrijednost dodanu u oporezovanoj fazi. Sukladno Zakonu o porezu na dodanu vrijednost (NN 73/13, 33/23) stope PDV-a su: 25%, 13% i 5%.

Stopa od 13% se obračunava na usluge smještaja, isporuku vode - osim vode koje se stavlja na tržište u bocama ili nekoj drugoj ambalaži, opskrba energenata (električna energija, prirodni plin, ogrjevno drvo) i sl. Snižena stopa od 5% se obračunava na kruh, mlijeko, lijekove, znanstvene časopise, jestiva ulja i masti, isporuke živih životinja kao i isporuke svježeg ili rashlađenog mesa, isporuka žive ribe i sl. Također postoji i stavka oslobođenja od PDV-a kao što su poštanske usluge, medicinska i bolnička njega, usluge dentalnih tehničara kao i liječnika dentalne medicine, usluge i isporuke dobara povezane sa socijalnom skrbi, zaštitom djece i sl.

Ad 3.) Prema Pomorskom zakoniku (NN 181/04, 17/19) porez po tonaži broda je porez koji se utvrđuje i plaća umjesto poreza na dobit, bez obzira na utvrđen gubitak ili dobit u razdoblju za koje se utvrđuje porez po tonaži broda. Ovaj porez točno definira postupak kao i način korištenja prava na porez po tonaži broda.

Ad 4.) Prema Kesner-Škreb i Kuliš (2010) posebnim porezima (kao što su trošarine) oporezuje se promet određenih proizvoda, koje plaćaju uvoznici ili proizvođači i to u apsolutnom iznosu po jedinici mjere tog proizvoda (litra, komad, kilogram i sl.). Prednost posebnih poreza i trošarina je u odnosu na druge poreze je njihova jednostavnost ubiranja, izdašnost kao i mali broj poreznih obveznika.

Prva trošarina u RH uvedena je na kavu i to u srpnju 1993. godine. Sljedeće godine uvele su se trošarine na naftne derivate, alkohol, pivo, duhanske proizvode, osobne automobile, motorna vozila, bezalkoholna pića, zrakoplove i plovila. U listopadu 1999. godine uvedena je trošarina na luksuzne proizvode, a 2002. godine i trošarina na premije osiguranja i kasko osiguranja cestovnih motornih vozila.

Sukladno Zakonu o trošarinama (NN 106/18, 144/21) trošarinski proizvodi su:

- duhanske prerađevine,
- alkohol i alkoholna pića,
- kava i bezalkoholna pića,
- energenti.

2.2.2. Županijski porezi

Sukladno Zakonu o lokalnim porezima (NN 115/16, 144/22) u županijske poreze se ubrajaju: porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna motorna vozila, porez na plovila te porez na automate za zabavne igre.

Ad 1.) Porez na nasljedstva i darove plaća se primjerice na gotov novac, vrijednosnice, pokretne ukoliko je vrijednost veća od 6.636,14 eura itd. Porez na nasljedstva se plaća po stopi od 4%. Kod plaćanja poreza na nasljedstva postoje određena oslobođenja poput bračnog druga, potomaka uspravne linije, tijela državne uprave, i tijela JL(R)S, javnih ustanova itd. kako je definirano spomenutim Zakonom.

Ad 2.) Porez na cestovna motorna vozila plaćaju vlasnici automobila, motocikala i četverocikala. Ovaj se porez ne plaća na vozila RH i vozila JL(R)S, tijela državne uprave, zdravstvenih ustanova, vatrogasnih jedinica i drugih vozila definiranih Zakonom. Porez se plaća prema snazi motora.

Ad 3.) Porez na plovila godišnje plaćaju fizičke i pravne osobe koje su vlasnici plovila. Iznimno, porez na plovila ne plaća se na plovila kojima se obavljaju djelatnosti domicilnog stanovništva koje služe za nužnu organizaciju života i održavanje posjeda na otocima.

Ad 4.) Predmetom oporezivanja automata za zabavne igre su automati koji se stavljaju u uporabu u zabavnim klubovima, ugostiteljskim objektima, javnim objektima i drugim javnim prostorima. Porez na automate za zabavne igre se plaća mjesečno i iznosi 13,27 eura po automatu.

2.2.3. Gradski ili općinski porezi

Prema Zakonu o lokalnim porezima (NN 115/16, 114/22) JLS mogu uvesti: prirez porezu na dohodak, porez na potrošnju, porez na kuće za odmor te porez na korištenje javnih površina.

Ad 1.) Porezni obveznik prireza porezu na dohodak je rezident, tj. fizička osoba kojoj je uobičajeno prebivalište ili boravište na području grada ili općine koji su svojom voljom propisali stopu prireza porezu na dohodak. Za izračun prireza potrebno je pomnožiti propisanu stopu prireza na dohodak sa

stopom poreza na dohodak. Stope prireza u RH su: općine do 10%, gradovi do 30 000 stanovnika do 12%, gradovi iznad 30 000 stanovnika do 15% te grad Zagreb do 18%.

Ad 2.) Porez za potrošnju čiji je obveznik osoba koja pruža ugostiteljske usluge. Plaća se na potrošnju alkoholnih pića, prirodnih i specijalnih vina, piva i bezalkoholnih pića. Osnovica poreza na potrošnju sastoji se od prodajne cijene pića, a u koju nije uračunat PDV. Porez na potrošnju se plaća po stopi od 5%.

Ad 3.) Porez na kuće za odmor plaćaju pravne i fizičke osobe koje su vlasnici kuće za odmor (bez obzira da li je objekt cijela zgrada, njen dio, stan te neovisno o tome da li se kuća za odmor koristi sezonski ili povremeno). Iznos poreza se utvrđuje po m² te ovisi o tome da li se kuća za odmor nalazi u gradu ili općini, njenoj starosti, infrastrukturi i ostalim faktorima. Sukladno Zakonu, porez na kuće za odmor se plaća od 0,66 eura do 1,99 eura/m².

Ad 4.) Porez na korištenje javnih površina plaćaju pravne i fizičke osobe koje koriste javne površine. Visina poreza, način plaćanja te ostale uvjete propisuje predstavničko tijelo JLS odlukom. Također, predstavničko tijelo propisuje što se sve smatra javnom površinom. U najvećem broju slučajeva, javne se površine koriste u ljetnom periodu za obavljanje ugostiteljskih djelatnosti kao i kod različitih manifestacija (cirkus, lunapark, koncerti i sl.)

2.2.4. Zajednički porezi

Kao što je prikazano u Grafičkom prikazu 1., zajednički porezi su: porez na dohodak i porez na promet nekretnina.

Ad 1.) Temeljem Zakona o porezu na dohodak (NN 115/16, 151/22), porezni obveznik je osoba koja ostvaruje dohodak. Dohodak se utvrđuje kao godišnji dohodak i konačan dohodak. Godišnjim dohotkom se smatra sav dohodak koji ima izvor u samostalnim primicima, primicima od samostalne djelatnosti i drugim primicima koji se ne smatraju konačnim.

Konačnim dohotkom smatra se dohodak od imovine i imovinskih prava, kapitala i drugih izvora. Godišnji porez na poreznu osnovicu do visine 47.780,28 eura plaća se po stopi od 20%, a na iznos preko 47.780,28 eura po stopi od 30%.

Iako su propisane stope oporezivanja dohotka kao i stope prireza od stane JLS-a, visina osobnog dohotka ovisi o osobnom odbitku. Osnovica osobnog odbitka iznosi 331,81 eura, dok je povećanje osobnog odbitka na temelju određenih kriterija prikazano u Tablici broj 1.

Tablica 1.*Povećanje osobnog odbitka*

Osobni odbitak	Koeficijent	Mjesečna svota
Osnovni osobni odbitak	1,6	530,90€ (331,81*1,6)
Uzdržavani članovi uže obitelji i bivši bračni drug za kojeg se plaća alimentacija	0,7	232,27€ (331,81*0,7)
Prvo dijete	0,7	232,27€ (331,81*0,7)
Drugo dijete	1,0	331,81€ (331,81*1,0)
Treće dijete	1,4	464,53€ (331,81*1,4)
Četvrto dijete	1,9	630,44€ (331,81*1,9)
Peto dijete	2,5	829,53€ (331,81*2,5)
Šesto dijete	3,2	1.061,79€ (331,81*3,2)
Sedmo dijete	4,0	1.327,24€ (331,81*4,0)
Osmo dijete	4,9	1.625,87€ (331,81*4,9)
Deveto dijete	5,9	1.957,68€ (331,81*5,9)
Porezni obveznik i svaki u uzdržavani član uže obitelji i svako dijete, ako su osobe s invaliditetom	0,4	132,72€ (331,81*0,4)
Porezni obveznik i svaki uzdržavani član uže obitelji i svako dijete ako su osobe kojima je rješenjem, na temelju posebnih propisa, utvrđena invalidnost po jednoj osnovi 100% i/ili koji radi invalidnosti imaju, na temelju posebnih propisa, pravo na tuđu pomoć i njegu	1,5	497,72€ (331,81*1,5)

Izvor: Zakon o porezu na dohodak (NN 106/18, 121/19, 151/22), članak 14.

Ad 2.) Porez na promet nekretnina pripada JLS na kojoj se nekretnina nalazi, a obveznik plaćanja na promet nekretnina je stjecatelj vlasništva nekretnine (zemljište, građevina) kad se u RH ne plaća porez na dodanu vrijednost. Kao što je propisano Zakonom o porezu na promet nekretnina (NN 115/16, 106/18) nekretnine se stječu temeljem kupoprodajnog ugovora, nasljeđivanjem, darovanjem, zamjenom, izuzimanjem ili unošenjem iz trgovačkog društva. Stopa poreza na promet nekretnina iznosi 3%.

2.2.6. Proračun i glavni izvori financiranja lokalnih jedinica vlasti

Hrvatski porezni sustav je pluralan i on nije zaobišao ni lokalne jedinice vlasti. Kompleksni unutardržavni fiskalni odnosi uređuju se brojnim pravnim propisima kao što su odluke, zakoni i uredbe. Sustav financiranja lokalnih jedinica vlasti uređen je sljedećim zakonima: Ustav RH (NN 56/90, 05/14),

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 98/19), Zakon o financiranju jedinica /lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 127/17), Zakon o regionalnom razvoju RH (NN 147/14, 118/18), Zakon o komunalnom gospodarstvu (NN 68/18, 32/20), Zakon o lokalnim porezima (NN 115/16, 101/17), Europska povelja o lokalnoj samoupravi, godišnji zakoni o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske, a koji se na temelju Zakona o proračunu (NN 87/08, 15/15) donose za svaku godinu te pojedine porezne oblike kojima se financiranje JLS. Kako navode Bajo i sur. (2020) Zakon o financiranju JLS u najvećoj mjeri određuje sustav financiranja lokalnih jedinica vlasti. Prema autorima, jedinice lokalnih vlasti prikupljaju prihode te njima slobodno raspoložu unutar svog samoupravnog djelokruga. Ukupni prihodi lokalnih jedinica vlasti se dijele na:

- prihode poslovanja (različiti prihodi kao rezultat tekućeg poslovanja, a sastoje se od poreza, prihoda od financijske i nefinancijske imovine, prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi, prihoda od prodaje usluga i robe, kazni, prihoda od pomoći, upravnih mjera te ostalih prihoda poslovanja) i
- prihodi od prodaje nefinancijske imovine (stječu se prodajom kapitalne imovine).

Gradski se porezi, kako je prikazano Grafičkim prikazom 1. dijele na pet skupina. Zanimljivo je da u utvrđivanju porezne stope županija nema gotovo nikakvu autonomiju, dok lokalne jedinice vlasti mogu utvrditi samo stopu kojom će se oporezivati javne površine. Središnja država za ostale poreze utvrđuje i poreznu osnovicu i stopu. Lokalne jedinice vlasti mogu same odlučiti o poreznoj stopi za kuće za odmor, stopi prireza na porez na dohodak i stopi poreza na potrošnju, no unutar granica koje je odredila središnja država.

Neporezni prihodi, prema Bajo i sur. (2020) su važan izvor prihoda lokalnih jedinica vlasti. Neporezni prihodi su:

- prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi,
- prihodi od komunalnih naknada i doprinosa,
- prihodi po posebnim propisima.

Komunalni doprinos plaćaju vlasnici građevne čestice odnosno investitori, za korištenje i gradnju objekata kao i uređaja komunalne infrastrukture: nerazvrstane ceste, javne površine, javnu rasvjetu, krematorije i groblja. To je namjenski prihod koji lokalne jedinice vlasti troše sukladno odgovarajućim Programima. Predstavničko tijelo donosi odluku o komunalnom doprinosu. Sredstva komunalne naknade su namijenjena za održavanje u dijelu koji se odnosi na čišćenje javnih površina, održavanje nerazvrstanih cesta, održavanje groblja i javne rasvjete i čišćenje javnih površina. Sredstva komunalne naknade su prihod lokalnih proračuna. Nadalje, jedinice lokalnih vlasti stječu i prihode po posebnim

propisima kao što su pristojbe i naknade iz područja komunalnog gospodarstva, korištenja prostora elektrana i javnih površina, korištenja pomorskog dobra, boravišne pristojbe, pristojbe od prodaje biljega i dr.

Lokalne jedinice vlasti, kako su naveli Bajo i sur. (2020) stječu kapitalne prihode od financijske i nefinancijske imovine. Prihodi od financijske imovine su: prihodi od dividendi, prihodi od pozitivnih tečajnih razlika, prihodi od kamata i prihodi od dobiti različitih trgovačkih društava i financijskih institucija. Prihodi od prodaje nefinancijske imovine su prihodi od iznajmljivanja i zakupa imovine, a koji se ostvaruju prodajom prirodnih bogatstva, postrojenja, opreme i proizvedene imovine. Za jedinice lokalnih vlasti najizdašniji su prihodi od koncesija, tj. naknade za koncesije. Udio grada i općine u prihodu od naknada za koncesiju je 50%, a države 50%, dok je udio države u prihodima od naknada za koncesiju za zahvaćanje voda za javnu vodoopskrbu 70%, a 30% grada i općine. Nadalje, postoje i koncesijske naknade za korištenje pomorskog dobra koje se dijele po trećinama na grad ili općinu, županiju i državu. Temeljem Članka 9. Uredbe o naknadi za koncesiju za eksploataciju mineralnih sirovina (NN 31/14) 50% prihoda od naknade pripada Državnom proračunu RH, 30% pripada jedinici lokalne vlasti na čijem se području pridobiva mineralna sirovina, a 20% pripada županiji na istom području.

3. POREZNA REFORMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Provedena porezna reforma od 2016. – 2022. godine

U periodu od 2012. – 2015. godine u RH su zabilježene četrdeset i četiri promjene (izmjene i dopune) poreznih propisa. Stalna izmjena poreznih propisa govori o nedovoljnom poznavanju poreznog sustava od strane djelatnika porezne uprave, građana i poduzetnika. Posljedice su porezne nesigurnosti, što u konačnici dovodi do nedostatka investicija.

Prema Vlaiću (2017), najavljene izmjene u krugu reforme za navedeni period, a koje su stupile na snagu 1. siječnja 2017. godine su jedne od najznačajnijih i najkompletnijih izmjena. Autor ističe da je došlo i do bitne promjene u Općem poreznom zakonu (OPZ), a odnosi se na objavu popisa dužnika po osnovi poreza na promet nekretnina i dugova po osnovi koncesije, kao i svih ostalih dužnika na stranicama Ministarstva financija- Porezna uprava na datum 31. listopada svake godine. Novim se Općim poreznim zakonom (NN 115/16, 114/22) isključuje primjena Zakona o tajnosti podataka (NN 79/07, 86/12) i Zakona o zaštiti osobnih podataka (NN 103/03, 106/12).

Također, ostale bitne značajke ove porezne reforme bile su povećanje osnovnog osobnog odbitka novim sa 2.600,00 kuna na 3.800,00 kuna, povećanje faktora za uzdržavane članove i djecu, promijenjene su porezne stope i porezni razredi, tako da je ukinuta stopa od 40%, kao i ona od 12% te se primjenjuju dvije stope 24% i 36%, uvedene su snižene stope poreza na dodanu vrijednost na određene proizvode i tako dalje.

Peti krug porezne reforme stupio je na snagu 1. siječnja 2021. godine sa izmjenama Zakonu o porezu na dohodak, Zakonu o porezu na dobit, Zakonu o porezu na dodanu vrijednost te Zakon o fiskalizaciji. U tom kontekstu stopa poreza na dohodak s 24% smanjila se na 20%, a onda sa s 36% na 30%, dok se kod konačnog dohotka stopa smanjila s 12% na 10%. Zatim se stopa poreza na dobit za poduzetnike koji godišnje uprihode do 7,5 milijuna kuna smanjila sa 12% na 10%. Prag za primjenu postupka oporezivanja prema naplaćenim naknadama se povećao na 15 milijuna kuna. Zakon o fiskalizaciji više ne regulira blagajnički maksimum nego ga propisuje ministar financija pravilnikom prema pojedinim kategorijama poreznih obveznika te na svakom fiskaliziranom računu mora biti QR .

3.2. Najavljene porezne promjene za VI. krug porezne reforme

Vlada RH je 24. 5. 2023. godine predstavila novu poreznu reformu koja stupa na snagu 1. siječnja 2024. godine i koja je obuhvatila niz Zakona među kojima i Zakon o porezu na dohodak, Zakon o lokanim porezima te Zakon o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Ciljevi ove

porezne reforme su: podignuti životni standard građana povećanjem plaće te smanjenje nejednakosti, očuvanje gospodarskog rasta te osnaživanje fiskalne autonomije JLS.

Glavni cilj ove porezne reforme je smanjenje opterećenja plaća i to na sljedeće načine:

- a) smanjenjem poreza na dohodak tako što se: briše pojam osnovica osobnog odbitka, povećavaju iznosi osobnog odbitka za uzdržavane članove, podiže prag za primjenu više stope poreza na dohodak na 50.400,00 eura, povećava fiskalna autonomija JLS, koje same propisuju visinu stope poreza za dohodak te tako što se ukida prirez porezu na dohodak.
- b) smanjenjem osnovice za mirovinsko osiguranje (I. stup): do najviše 300 eura smanjuje se osnovica za mirovinsko osiguranje za bruto plaće do 700 eura, a za plaće u rasponu od 700,01 do 1.300,00 eura najavljeno je postupno smanjenje olakšice.
- c) povećanjem plaće koje se postiže kombinacijom tih dviju mjera.
- d) ostalim bitnim poreznim izmjenama koje primjerice uključuju porezni tretman napojnica - iznos neoporezive napojnice određuje se na sljedeći način: 560,00 eura x 6= 3.360,00 eura (za kartična i gotovinska plaćanja). Iznos iznad neoporezivog dijela oporezuje se kao konačan drugi dohodak pod stopi od 20%, povećanje raspona za porez na kuće za odmor – od 0,60 eura do 5,00 eura / m² itd.

4. PRORAČUNSKA POLITIKA GRADOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Pojam i obilježja proračuna

Od 1994. godine u RH na snazi je bio Zakon o proračunu, čije su se odredbe definirale desetak godina poslije. Prema Bajo i Alibegović (2008), proračunski korisnici su državna tijela i tijela lokalnih lokalnih jedinica, ustanove, izvanproračunski fondovi i mjesne samouprave čiji se rashodi za zaposlene i /ili materijalni rashodi osiguravaju proračunom. Međutim korisnici državnog proračuna su i institucije: kojima je osnivač država, i kojima je preko 50% izvor prihoda državni proračun.

S obzirom da se tema rada odnosi na JLS, toj će temi i posvetiti dio ovog poglavlja. Prema Ministarstvu financija, u RH ima 555 jedinica lokalne samouprave i to:

- 428 općina,
- 127 gradova,

Pored toga dvadeset je jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno županija, pri čemu Grad Zagreb, kao glavni grad RH, ima poseban status grada i županije te je s tim zaključno 576 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave na području RH. Člankom 19. Zakona o lokalnoj i regionalnoj samoupravi (NN 33/01, 144/20) definirani su poslovi kojima općine i gradovi bave.

Prema Bičanić i sur. (2021) temeljni akt javnih financija je proračun. To je akt kojim se utvrđuju rashodi i prihodi države za tri godine u skladu sa Zakonom, a donosi ga predstavničko tijelo (Zakon o proračunu, NN 144/21). Proračun se sastoji od plana za proračunsku godinu i projekcije za naredne dvije godine, a sadrži financijske planove proračunskih korisnika kroz opći i posebni dio i obrazloženje proračuna. Donosi se i izvršava u skladu s proračunskim načelima točnosti i jedinstva, proračunske godine, višegodišnjeg planiranja univerzalnosti, specifikacije, obračunske jedinice, dobrog financijskog upravljanja i transparentnosti.

Korisnici proračuna su dužni izvještavati o prihodima i primicima, rashodima i izdacima JLS na polugodišnjim i godišnjim izvještajem čiji izgled i sadržaj propisuje Ministar financija. Zakonom od 1. siječnja 2022. godine (NN 144/21) dopunjen je sadržaj proračuna na način da obrazloženje financijskog plana postaje sastavni dio proračuna. Naglasak je više stavljen na rezultate koji se postižu provedbom programa, aktivnosti i projekata, umjesto na vrstu i visinu troškova. Računskim planom proračuna utvrđeni su određeni računi koji iskazuju imovinu i obveze, izvore vlasništva te prihode/primitke i rashode/izdatke.

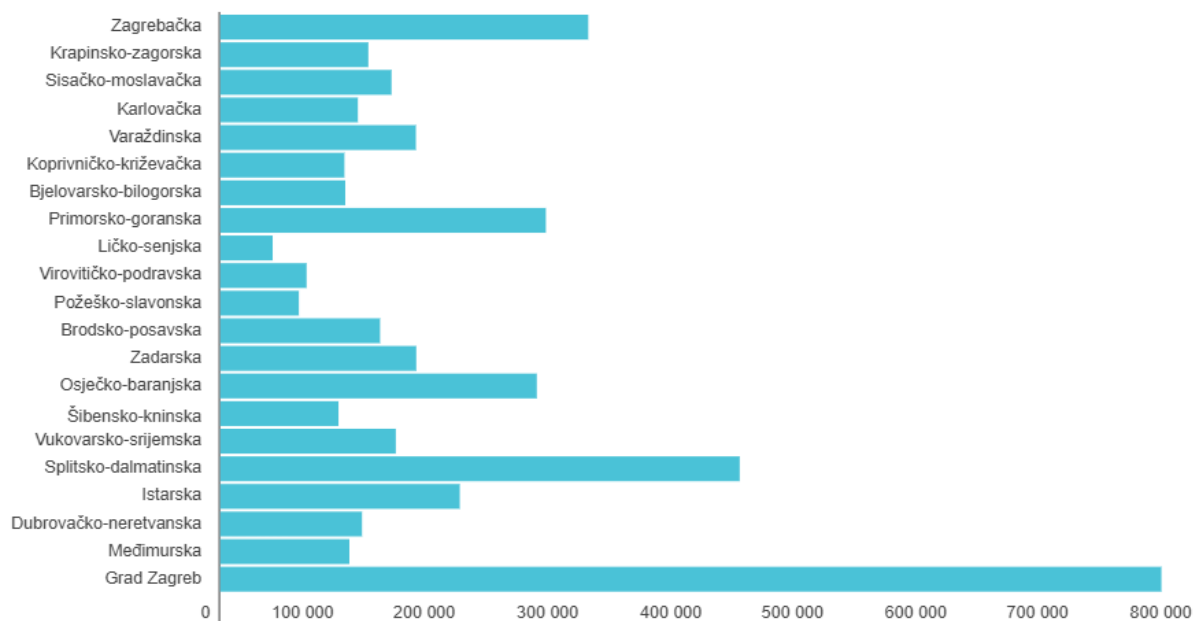
4.2. Udio poreznih prihoda u ukupnim prihodima i rashodima gradova i općina Republike Hrvatske

Kao što je prethodno navedeno, financijska izvješća moraju biti sukladna uputama Ministarstva financija čija je forma objavljena u Narodnim novinama. Za potrebe konsolidacije, proračunski korisnici državnog proračuna dužni su predati financijska izvješća za razdoblje od 1. 1. – 30. 6. i 1. 1. -. 31. 12. tekuće godine nadležnoj jedinici.

U grafičkom prikazu 1. prikazano je koji porezi pripadaju gradskim ili općinskim porezima. S obzirom da se tema ovog završnog rada odnosi na prireze, prikazati će se koliki udio u ukupnim prihodima se odnosi na poreze i prireze. Zadnje dostupni podaci na stranicama Ministarstva financija se odnose na PR-RAS i RAS-funkcijski i to za razdoblje od 2014. – 2020. godine, objavljeni 28. 5. 2021. godine te će se oni i analizirati. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2021. godine, RH ima 3.871.833 stanovnika, a najveći dio se odnosi na Grad Zagreb. Grafički prikaz stanovnika po županijama prikazan je u Grafičkom prikazu 2., a deset najvećih gradova prikazano je u Tablici 2.

Grafički prikaz 2.

Popis stanovnika Republike Hrvatske po županijama prema podacima za 2021. godinu

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2021, Popis stanovništva po općinama i gradovima, dostupno na: <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Iz prikazanog se da zaključiti kako je većina gradova i općina do 30 000 stanovnika. Samo Grad Zagreb ima mogućnost uvođenja stope prireza od 18%, gradovi iznad 30 000 stanovnika stopu prireza od 15% te ostali gradovi stopu prireza do 12%. Trideset i tri grada ne koriste prirez na porez na dohodak te nemaju taj prihod.

Tablica 2.*Popis deset najvećih gradova u Republici Hrvatskoj*

POPIS DESET NAJVEĆIH GRADOVA U HRVATSKOJ			
1. Zagreb	769 944	6. Velika Gorica	61 198
2. Split	161 312	7. Pula	52 411
3. Rijeka	108 622	8. Slavonski Brod	50 039
4. Osijek	96 848	9. Karlovac	49 594
5. Zadar	70 829	10. Varaždin	43 999

Izvor: Izrada studentice, prilagođeno prema izvještaju DZS-a o popisu stanovnika objavljenom 2021. godine, dostupno na https://podaci.dzs.hr/media/td3ivrbu/popis_2021-stanovnistvo_po_gradovima_opcinama.xlsx

Prema podacima dostavljenim od strane Ministarstva financija (PR-RAS 2019. – 2022. godine), uz projiciranje da je stopa prireza na porez na dohodak prosječna stopa od 10%, izračunat je udio prireza u ukupnim prihodima JLS. Izračun je prikazan u Tablici 3. Iz izračunatih podataka, uz projiciranu stopu prireza od 10% može se vidjeti da je udio prireza u ukupnim prihodima JLS za 2019. godinu bio oko 4,44%, u 2020. godini je bio oko 4,29%. U 2021. godini udio prireza u ukupnim prihodima JLS je bio oko 3,75%, a u 2022. godini je bio oko 4,05%.

Tablica 3.

Prikaz udjela prireza na porez na dohodak u ukupnim prihodima JLP(R)S uz projiciranu stopu prireza od 10%

	2019.	2020.	2021.	2022.
Ukupno prihodi JLP(R)S	28.635.507.068,00	27.860.009.914,00	29.779.902.113,00	33.904.174.106,33
Ukupno prihodi od poreza na dohodak i prireza JLP(R)S	14.582.354,78	13.679.210.355,00	12.868.185.845,00	15.894.339.982,01
Ukupno prihodi od poreza na dohodak i prireza - gradovi	10.408.465.165,00	9.783.926.006,00	9.728.047.672,00	11.853.666.950,47
Ukupno prihodi od poreza na dohodak i prireza - općine	2.307.322.261,00	2.178.554.011,00	1.452.020.172,00	1.877.466.212,84
Prihod od prireza gradova (prosječna stopa prireza 10%)	1.040.846.516,50	978.392.600,60	972.804.767,20	1.185.366.695,04
Prihod od prireza općina (prosječna stopa prireza 10%)	230.732.226,10	217.855.401,10	145.202.017,20	187.746.621,29
Udio prireza u ukupnim prihodima JLP(R)S	4,44%	4,29%	3,75%	4,05%

Izvor: Izrada studentice prema dostavljenim podacima (PR-RAS JLP(R)S od 2019. – 2022. godine)

Nadalje, izračunat je udio prireza u četiri najveća grada, za posljednju godinu za koju je podnesen izvještaj, tj. za 2021. godinu. Rezultati su prikazani u Tablici 4.

Tablica 4.

Prikaz udjela prireza na porez na dohodak u četiri najveća grada Republike Hrvatske za 2021. godinu

UDIO PRIREZA U UKUPNIM PRIHODIMA ZA ČETIRI NAJVEĆA HRVATSKA GRADA (2021. GODINA)				
	Zagreb (18%)	Split (15%)	Rijeka (15%)	Osijek (13%)
Ukupni prihodi	12.790.000.957	866.499.292.	738.666.418.	724.571.433.
Porez na dohodak i prirez	5.546.000.000.	452.404.813.	357.499.683.	268.745.954.
Iznos prireza	998.280.000.	67.860.721.	53.624.952.45	34.936.974.
Udio prireza u ukupnim prihodima	8%	8%	8%	5%

Izvor: Izračun studentice prema dostupnim podacima na službenim stranicama gradova

Izračunati podaci pokazuju da je udio prireza na porez na dohodak u ukupnim prihodima za gradove Zagreb, Split i Rijeku u 2021. godini bio oko 8%, a grad Osijek je imao oko 5% udjela prihoda od prireza na porez na dohodak u ukupnim prihodima.

Prema web stranici gradonačelnik.hr (<https://gradonacelnik.hr/aktualno/od-sljedece-godine-ukida-se-prirez-a-gradovi-ce-samostalno-odluciti-hoce-li-zadržati-istu-stopu-poreza-na-dohodak-povecati-je-ili-smanjiti/>) udio prihoda od prireza u ukupnim prihodima JLS ukazuje na različita iskustva, ali generalno se može reći da se udio uglavnom kreće između 5 i 8%. Primjerice dok je u proračunu grada Visa prihod od prireza porezu na dohodak iznosio 0,71% ukupnih prihoda (stopa 3%), gradu Sveti Ivan Zelina udio je bio 8,67 % ukupnih prihoda (stopa 12%). Na tom tragu je i značaj prihoda najvećih gradova, pa su tako prihodi od prireza na porez na dohodak u Zagrebu iznosili 8,14% ukupnih prihoda, u Splitu 8,09% ukupnih prihoda, u Rijeci 6,81% ukupnih prihoda te u Osijeku 6,71% ukupnih prihoda. No i pored najvećih gradova postoje i drugi gradovi koji su relativno značajno izloženi ovom prihodu, pa je tako primjerice u gradu Zaprešiću prihod od prireza 7,83% ukupnih prihoda, a u Dugoj Resi 7,33% prihoda.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE O UKIDANJU PRIREZA NA POLITIKU PRIHODA I RASHODA REPUBLIKE HRVATSKE

Empirijsko istraživanje se provelo pomoću anketnog upitnika kako bi se zaključilo koliki značaj ima mjera ukidanja prireza porezu na dohodak na politiku gradova RH.

5.1. Anketni upitnik

Praktični dio završnog rada odrađen je putem online ankete (Prilog 1.) koja je kreirana putem Google obrasca i koja je zatim dijeljena ispitanicima putem e-mail adresa. Anketni upitnik se sastoji od petnaest pitanja.

Prvi dio anketnog upitnika se sastoji od četiri pitanja koja se odnose na broj stanovnika, pripadnost županiji, indeksu razvijenosti i iznosu proračuna grada. Drugi dio anketnog upitnika se sastoji od devet pitanja kojima se ispituje stav ispitanika o ukidanju prireza porezu na dohodak kroz različite kategorije. Treći dio anketnog upitnika odnosi se na spol te poslovnu funkciju osobe koja je anketni upitnik i ispunila.

Prvi dio anketnog upitnika se temelji na zatvorenim pitanjima s ponuđenim odgovorima, dok je u drugom dijelu korištena Likertova skala sa priloženim odgovorima od jedan do pet. U trećem dijelu su zatvorena pitanja sa ponuđenim odgovorima. Uglavnom su sva pitanja obvezna, osim pitanja broj jedanaest koje se nadovezuje na prethodno pitanje kao i pitanja broj trinaest, u kojem su ispitanici, ukoliko su željeli mogli iskazati svoj stav o ukidanju prireza porezu na dohodak.

Anketno istraživanje je bilo anonimno te se odvijalo u razdoblju od 22. lipnja 2023. godine do 28. kolovoza 2023. godine (anketni upitnici su poslani u tri navrata zbog nedostatne kvote tijekom trajanja prikupljanja podataka). Sa zaključnim datumom kvota ispitanika (N=46) je dovoljna za analizu. Prikupljeni podaci su analizirani putem IBM SPSS programa.

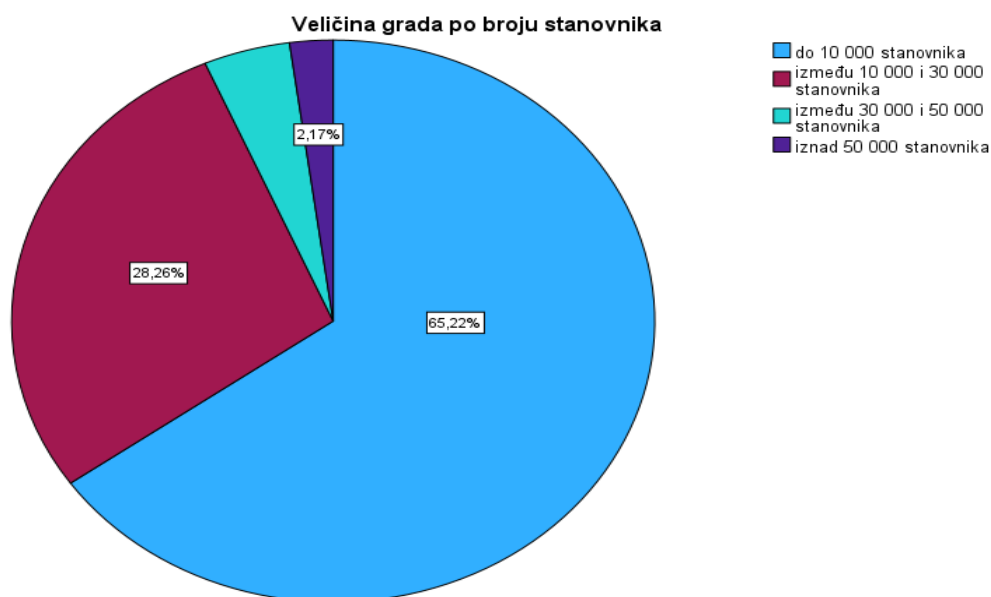
5.2. Opis uzorka

U istraživanju za potrebe ovog rada sudjelovalo je 46 predstavnika gradova koji su ovlašteni za obnašanje financijskih dužnosti. Razlika je u pripadnosti županiji, veličini grada, indeksu razvijenosti gradova, iznosu proračuna grada, važećoj stopi prireza na dohodak, spolu ispitanika i poslovnoj funkciji koju obnašaju. U daljnjem tekstu navedene karakteristike će biti grafički navedene.

Prvo pitanje u anketnom upitniku se odnosilo na veličinu grada prema posljednjem popisu stanovnika iz 2021. godine. Grafičkim prikazom 3. prikazana je veličina gradova po broju stanovnika.

Grafički prikaz 3.

Prikaz veličine grada ispitanika po broju stanovnika

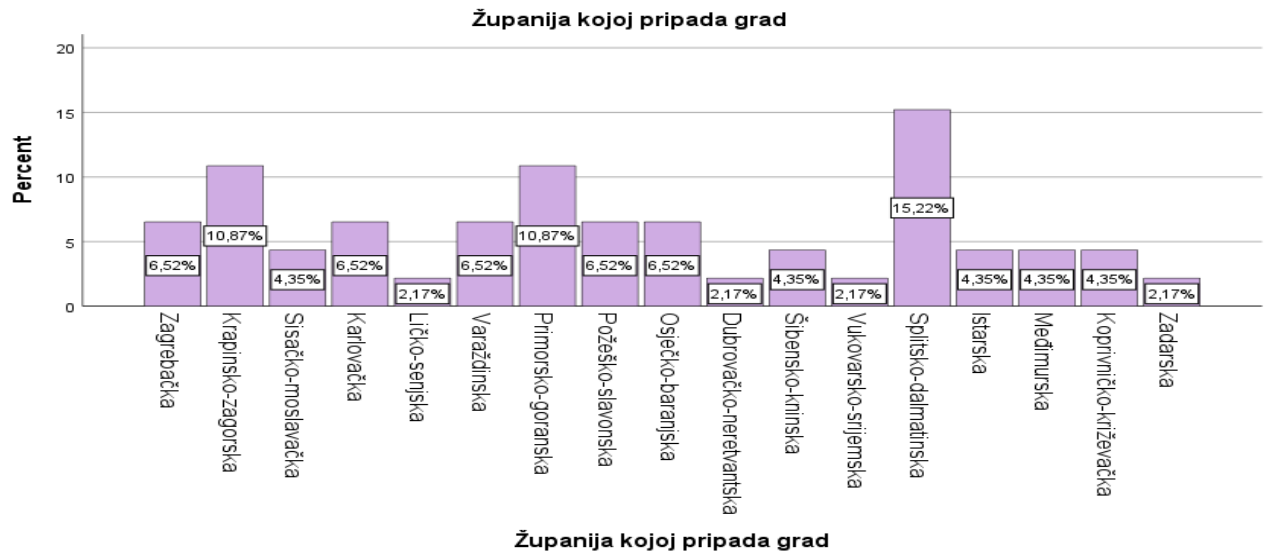
Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Najveći dio ispitanika pripada gradovima do 10 000 stanovnika (trideset i jedan odgovor) sa udjelom od 65,22% u uzorku. Gradovi koji imaju između 10 000 i 30 000 stanovnika (dvanaest odgovora) čine 28,26% uzorka. Gradovi koji imaju od 30 000 do 50 000 stanovnika čine 4,35% udjela u uzorku sa dva odgovora, dok se najmanji dio ispitanika odnosi na gradove u kojima živi više od 50 000 stanovnika sa udjelom od 2% u uzorku sa jednim odgovorom.

Drugo pitanje anketnog upitnika se odnosilo na pripadnost grada županiji čiji su odgovori prikazani Grafičkim prikazom 4.

Grafički prikaz 4.

Prikaz pripadnosti gradova prema županijama

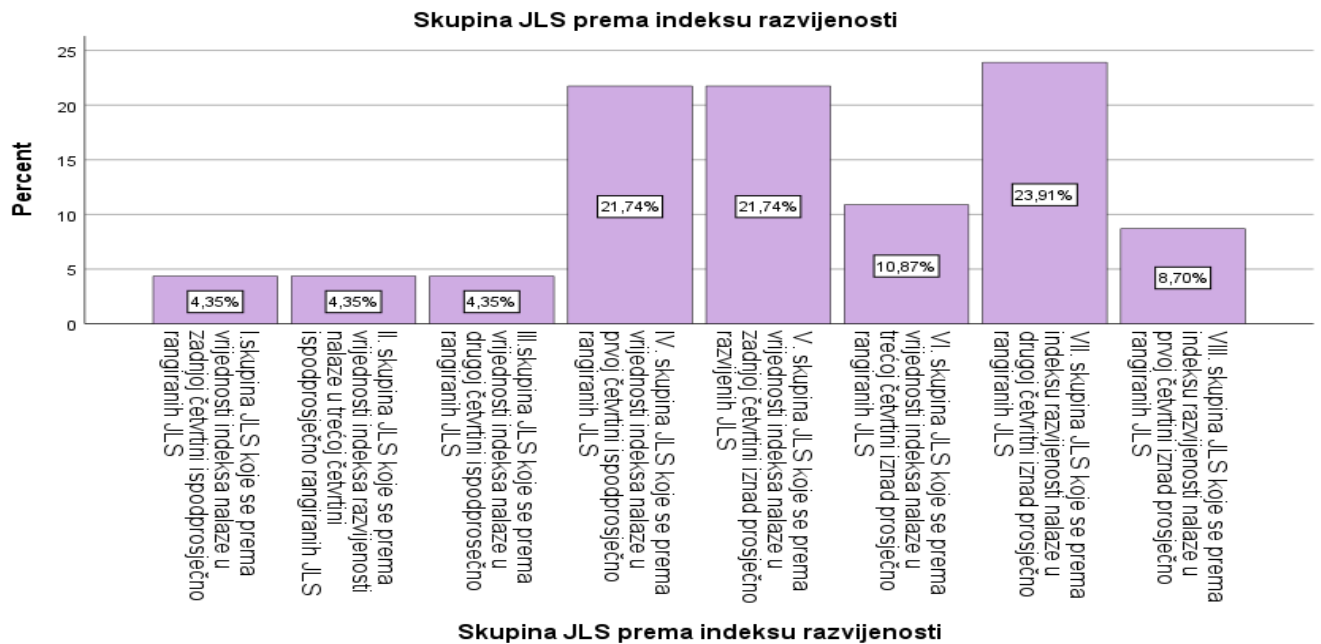
Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Najveći broj ispitanika pripada gradovima iz Splitsko-dalmatinske županije (šest odgovora), zatim slijede Krapinsko-zagorska i Primorsko-goranska županija sa pet odgovora te pripadnici ostalih navedenih županija sa tri, dva ili jednim odgovorom. Na anketni upitnik se nisu odazvali predstavnici gradova iz Bjelovarsko-bilogorske, Virovitičko-podravske, Brodsko-posavske županije kao ni predstavnici grada Zagreba.

Treće pitanje anketnog upitnika se odnosilo na indeks razvijenosti gradova (prosječni indeks razvijenosti=100). Rezultati istraživanja prikazani su Grafičkim prikazom 5.

Grafički prikaz 5.

Prikaz indeksa razvijenosti gradova

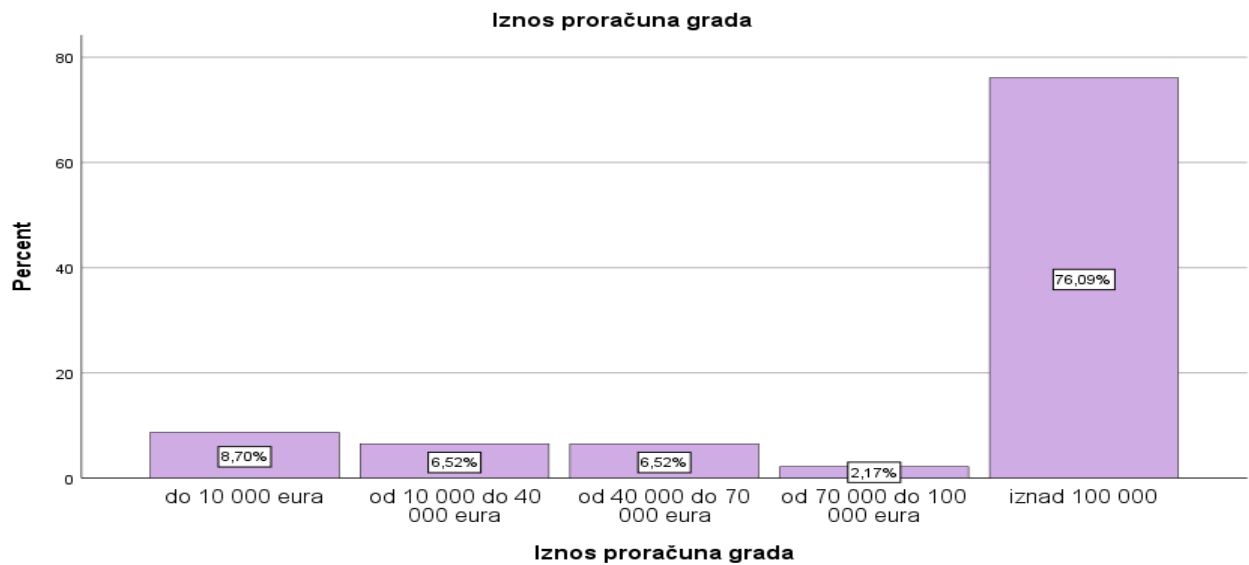
Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Najveći udio od jedanaest odgovora pripada gradovima koji se prema indeksu razvijenosti nalaze u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih JLS. Po deset odgovora imaju gradovi unutar četvrte skupine JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini ispodprosječno rangiranih JLS i gradovi unutar pete skupine JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u zadnjoj četvrtini iznadprosječno rangiranih JLS. Gradovi unutar šeste skupine imaju pet odgovora, a unutar osme skupine četiri odgovora. Po dva odgovora imaju gradovi unutar prve, druge i treće skupine.

Četvrto se pitanje odnosilo na iznos proračuna gradova. Na Grafičkom prikazu 6. prikazani su odgovori ispitanika.

Grafički prikaz 6.

Prikaz iznosa proračuna grada

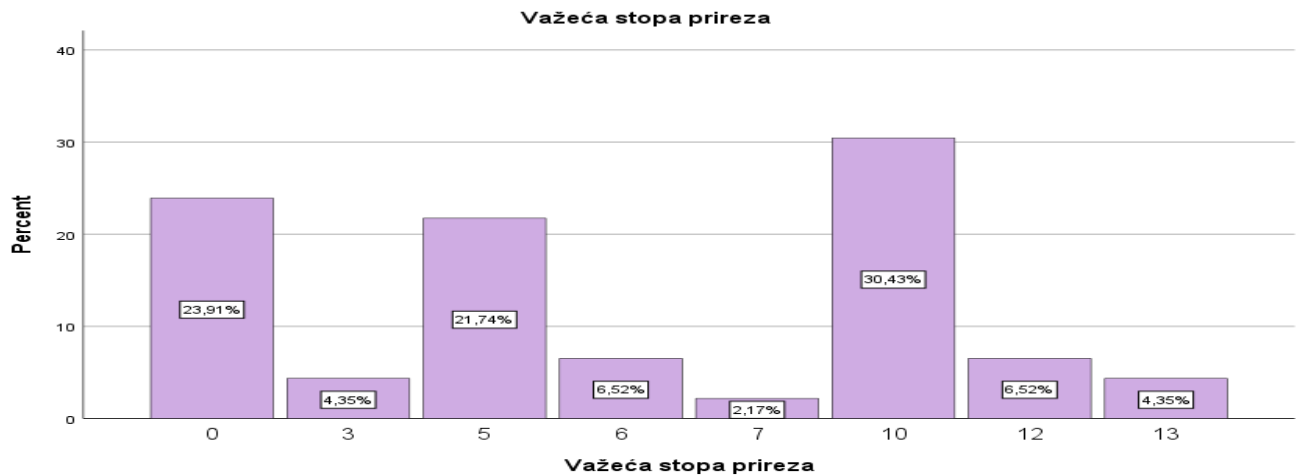
Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Najveći udio od 76,09% u uzorku čini trideset i pet gradova čiji je proračun veći od 100 000 eura, dok do 10 000 eura ima četiri grada sa udjelom od 8,70% u uzorku. Udio od 6,52% u uzorku imaju tri grada sa iznosom proračuna od 40 000 do 70 000 eura i tri grada sa iznosom proračuna od 10 000 do 40 000 eura. Samo jedan grad ima iznos proračuna od 70 000 do 100 000 eura sa udjelom od 2,17% u uzorku.

Sljedeće pitanje se odnosilo na visinu važeće stope prireza na dohodak, ukoliko ju grad ima. Odgovori ispitanika su detaljno prikazani na Grafičkom prikazu 7.

Grafički prikaz 7.

Prikaz važeće stope prireza u gradovima

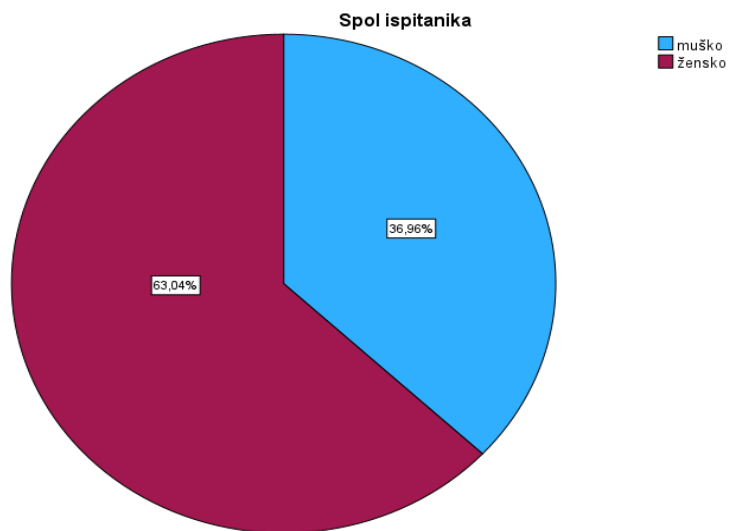
Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Na temelju dobivenih odgovora, devet gradova nema prirez sa udjelom od 23,91% u uzorku. Gradovi sa stopom prireza na porez na dohodak od 3% i 13% sudjeluju u istraživanju sa 4,35% udjela u uzorku. Gradovi sa stopom prireza 5% sudjeluju u anketnom upitniku sa udjelom od 21,47% u uzorku, Gradovi sa stopom prireza od 6% i 12% sudjeluju u anketnom upitniku sa udjelom od 6,52% u uzorku. Gradovi sa stopom prireza od 7% sudjeluju u istraživanju sa 2,17% u uzorku. I konačno, rezultati istraživanja pokazuju da gradovi sa stopom prireza od 10% imaju najveći udio u uzorku, tj. 30,43%.

Daljnje pitanje vezano za opis uzorka je bilo pod brojem četrnaest, a odnosilo se na spol osobe koja je anketni upitnik i ispunila. Grafičkim prikazom 8. prikazana je spolna struktura ispitanika.

Grafički prikaz 8.

Prikaz spolne strukture ispitanika

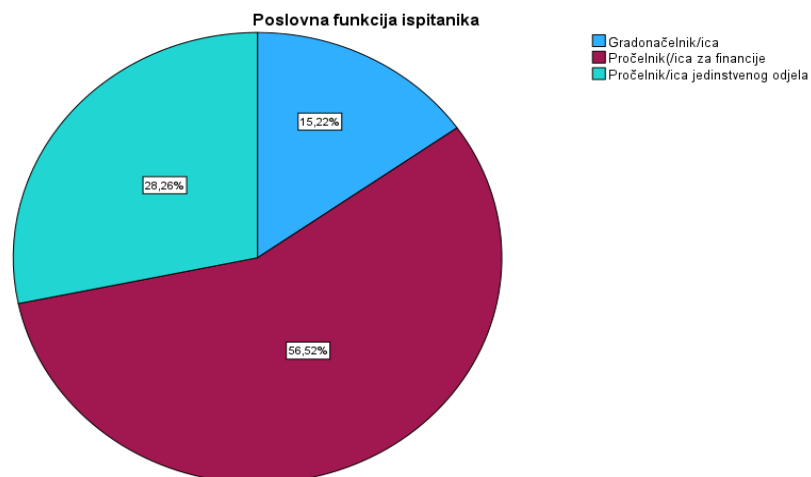
Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

U istraživanju je sudjelovalo trideset žena sa udjelom od 63,04% u uzorku i šesnaest muškaraca sa udjelom od 36,96% u uzorku.

Posljednje pitanje koje se odnosilo na opis uzorka je ujedno i posljednje pitanje anketnog upitnika, a odnosilo se na poslovnu funkciju koju obnašaju ispitanici. Rezultati su prikazani Grafičkim prikazom 9.

Grafički prikaz 9.

Prikaz poslovne funkcije ispitanika

Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Anketni upitnik je ispunilo sedam gradonačelnika / gradonačelnica sa udjelom od 15,22% u uzorku, dvadeset i šest pročelnika / pročelnica za financije sa udjelom od 56,52% u uzorku i trinaest pročelnika / pročelnica jedinstvenog upravnog odbora sa udjelom od 28,26% u uzorku.

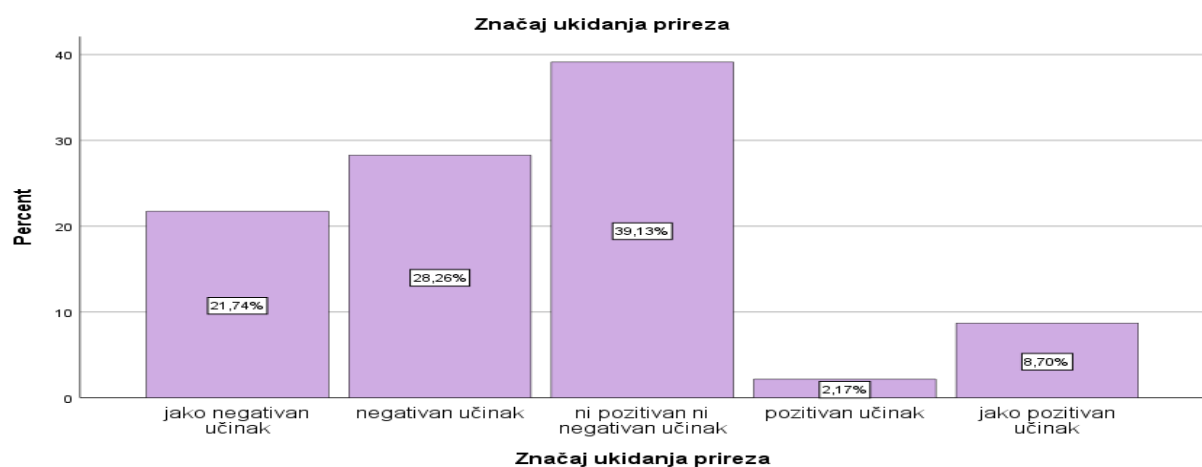
5.3. Rezultati empirijskog istraživanja

Nakon prethodnog dijela ovog završnog rada, u kojem je detaljno opisan i analiziran uzorak ispitanika, u ovom će dijelu rada biti prikazani rezultati istraživanja koji se odnose na ukidanje prireza na porez na dohodak. U anketnom su upitniku ispitanici bili zamoljeni da izraze svoj stav u pogledu efekata koje ukidanje prireza može imati Likertovom skalom s priloženim odgovorima od 1 do 5.

Prvo pitanje u anketnom upitniku koje se odnosilo na stav bilo je pod rednim brojem šest, a odnosilo se na značaj ukidanja prireza na porez na dohodak u gradu ispitanika. Rezultati ispitanika su prikazani u Grafičkom prikazu 10.

Grafički prikaz 10.

Prikaz značaja ukidanja prireza na porez na dohodak za ispitanika

Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Iz Grafičkog prikaza 10. vidljivo je da 39,13% ispitanika je mišljenja da značaj ukidanja prireza na porez na dohodak nema ni pozitivnog ni negativnog učinka. 28,26% ispitanika je mišljenja kako ukidanje prireza na porez na dohodak ima negativan učinak. 21,74% ispitanika je mišljenja kako ukidanje prireza na porez na dohodak ima jako negativan učinak. 8,70% ispitanika je mišljenja kako ukidanje prireza na porez na dohodak ima jako pozitivan učinak, dok samo 2,17% ispitanika je mišljenja kako ukidanje prireza na porez na dohodak ima pozitivan učinak. Iz navedenog se može zaključiti da više od trećine

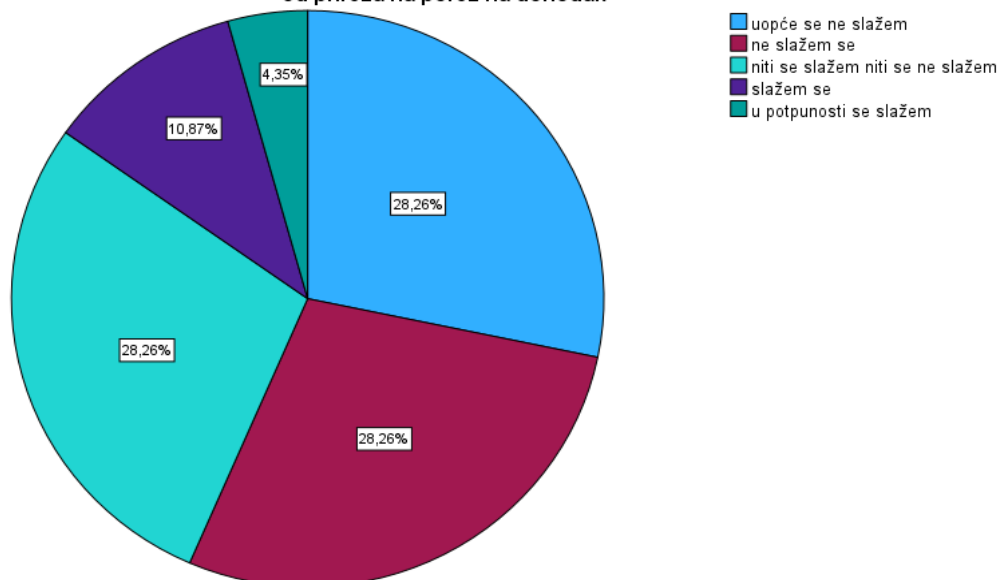
ispitanika smatra da mjera ukidanja prireza na porez na dohodak nema značajnog učinka, dok 50% ispitanika smatra da ima negativan utjecaj.

Naredno pitanje se odnosilo na slaganje ispitanika sa izjavom da će povećanjem drugih prihoda i nameta u potpunosti nadomjestiti gubitak prihoda od prireza na porez na dohodak. Rezultati istraživanja prikazani su Grafičkim prikazom 11.

Grafički prikaz 11.

Prikaz slaganja ispitanika sa izjavom da će se povećanjem drugih poreza i nameta u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na porez na dohodak

Slaganje ispitanika sa izjavom da će se povećanjem drugih poreza i nameta u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na porez na dohodak

Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

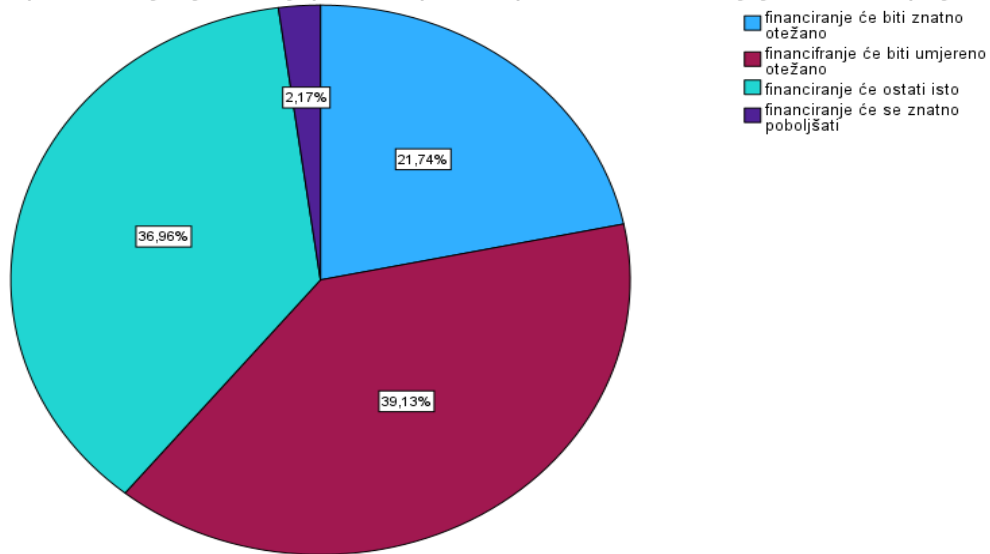
Na ovo anketno pitanje (redni broj pitanja je sedam) većina ispitanika je stava da se s njom ne slaže. 28,26% ispitanika se uopće ne slaže sa izjavom, 28,26% ispitanika se ne slaže, a 28,26% ispitanika je dalo neutralan odgovor, tj. niti se slaže niti se ne slaže. 10,87% ispitanika se slaže sa ovom izjavom, dok se 4,35% ispitanika u potpunosti slaže sa izjavom da će se povećanjem drugih poreza i nameta u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na porez na dohodak. Više od polovice ispitanika se ne slaže sa ovom izjavom što bi značilo da su mišljenja da se neće drugim nametima moći u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na porez na dohodak, što implicira smanjenje rashoda.

Pitanje pod rednim brojem osam se odnosilo na procjenu ispitanika da li će ukidanje prireza na porez na dohodak utjecati na financiranje javnih službi i projekata. Rezultati istraživanja su prikazani Grafičkim prikazom 12.

Grafički prikaz 12.

Prikaz procjene ispitanika o utjecaju ukidanja prireza na porez na dohodak na financiranje javnih službi i projekata

Procjena ispitanika o utjecaju ukidanja prireza na porez na dohodak na financiranje javnih službi i projekata

Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Najveći dio ispitanika, točnije njih 39,96% je procijenilo da će financiranje javnih službi i projekata ostati isto, dok 2,17% ispitanika je procijenilo da će se financiranje znatno poboljšati. S druge strane, 39,13% ispitanika je procijenilo da će financiranje javnih službi i projekata biti umjereno otežano, a 21,74% ispitanika je procijenilo da će financiranje javnih službi i projekata biti znatno otežano. Niti jedan ispitanik nije procijenio da će se financiranje javnih službi i projekata umjereno poboljšati. Iz navedenog se da zaključiti kako je većina ispitanika procijenila da će se financiranje javnih službi i projekata otežati, što je na određeni način u skladu sa rezultatima prošlog pitanja o nemogućnosti nadomještanja prihoda.

Sljedeće je pitanje bilo pod rednim brojem devet, a odnosilo se na procjenu ispitanika da li će ukidanje prireza na porez na dohodak utjecati na kvalitetu javnih službi, tj. usluga. Rezultati istraživanja su prikazani Grafičkim prikazom 13.

Grafički prikaz 13.

Prikaz procjene ispitanika o utjecaju ukidanja prireza na porez na dohodak na kvalitetu javnih službi, tj. usluga

Izvor: Rezultati istraživanja

Najveći dio ispitanika sa udjelom od 69,57% je procijenilo da će kvaliteta javnih službi, tj. usluga ostati ista. 19,57% ispitanika je procijenilo da će se kvaliteta javnih službi, tj. usluga malo pogoršati. 8,70% ispitanika je procijenilo da će se iznimno pogoršati kvaliteta javnih službi, tj. usluga, a 2,17% ispitanika je procijenilo da će se kvaliteta javnih službi, tj. usluga iznimno poboljšati. Niti jedan ispitanik nije procijenio da će se kvaliteta javnih službi, tj. usluga malo poboljšati. Nadalje, ova dva pitanja su postavljena iz razloga što se iz prihoda od prireza financiraju javne službe, tj. usluge. S obzirom da su na navedena pitanja ispitanici u najvećem broju neutralno procijenili kako utjecaj ukidanja prireza na porez na dohodak na financiranje i na kvalitetu javnih službi, tj. usluga, može se projicirati da većina ispitanika procjenjuje kako ukidanje prireza na porez na dohodak neće imati nekog posebnog značaja na kvalitetu usluge javnih službi.

Sljedeće se pitanje odnosilo na način na koji grad planira nadomjestiti izgubljene prihode od prireza na porez na dohodak. Ispitanicima je ponuđena mogućnost odabira višestrukog odabira, tj. da odabiru sve one odgovore koji se odnose na njihov grad. Ispitanici su dakle na na ovo pitanje mogli odabrati jedno ili više od sljedećih odgovora: povećanjem stope poreza na dohodak, povećanjem ostalih gradskih poreza, povećanjem prihoda od imovine, povećanjem upravnih i komunalnih pristojbi, povećanjem iznosa novčanih kazni, zaduživanjem te ostali načini. Rezultati istraživanja su prikazani u Tablici 5.

Tablica 5.

Prikaz svih načina na koji grad ispitanika planira nadoknaditi izgubljene prihode od prireza na porez na dohodak

Prikaz načina na koji gradovi planiraju nadoknaditi izgubljene prihode od prireza

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
povećanjem stope poreza na dohodak	12	26,1	26,1	26,1
1, 2, 3	3	6,5	6,5	32,6
1, 2, 3, 4	1	2,2	2,2	34,8
1, 2, 3, 4, 6	1	2,2	2,2	37,0
1, 2, 3, 5, 6	1	2,2	2,2	39,1
1, 2, 4	1	2,2	2,2	41,3
1, 3	1	2,2	2,2	43,5
povećanjem ostalih gradskih poreza	3	6,5	6,5	50,0
2, 3, 4	1	2,2	2,2	52,2
2, 4, 5	1	2,2	2,2	54,3
povećanjem prihoda od imovine	5	10,9	10,9	65,2
3, 4	1	2,2	2,2	67,4
3, 6	1	2,2	2,2	69,6
povećanjem upravnih i komunalnih pristojbi	1	2,2	2,2	71,7
zaduživanjem	2	4,3	4,3	76,1
ostalo	11	23,9	23,9	100,0
Total	46	100,0	100,0	

Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Najveći broj ispitanika sa udjelom od 26,1% u uzorku se izjasnilo da će njihov grad povećanjem stope poreza na dohodak nadoknaditi gubitke od prireza na dohodak. Nadalje, pojedini ispitanici u udjelu od 17,50% u uzorku su se uglavnom izjasnili da će povećanjem stope poreza na dohodak uz povećanje gradskih poreza, povećanje prihoda od imovine, povećanje upravnih i komunalnih pristojbi i povećanje iznosa novčanih kazni u konačnici rezultirati potpunom nadoknadom izgubljenih prihoda od prireza na porez na dohodak. Samo 6,5% ispitanika je odgovorilo da će njihov grad povećanjem ostalih gradskih poreza nadoknaditi izgubljene prihode od prireza na porez na dohodak. 2,2% ispitanika u uzorku se izjasnilo da će njihov grad povećanjem ostalih gradskih poreza uz povećanje prihoda od imovine, povećanjem komunalnih i upravnih pristojbi u potpunosti nadoknaditi gubitak od prireza. 2,2% ispitanika u uzorku se izjasnilo da će njihov grad povećanjem ostalih gradskih poreza, povećanjem upravnih i komunalnih pristojbi i povećanjem iznosa novčanih kazni u potpunosti nadomjestiti gubitke

od prireza na porez na dohodak. Nadalje, 10,9% ispitanika u uzorku se izjasnilo da će njihov grad povećanjem prihoda od imovine u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na porez na dohodak. 2,2% ispitanika u uzorku se izjasnilo da njihov grad planira povećanjem prihoda od imovine i povećanjem upravnih i komunalnih pristojbi u potpunosti nadomjestiti gubitke od prireza na dohodak. 2,2% ispitanika se izjasnilo da će njihov grad povećanjem prihoda od imovine i zaduživanjem u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na porez na dohodak. 2,2% ispitanika u uzorku se izjasnilo kako će njihov grad povećanjem administrativnih i komunalnih pristojbi u potpunosti nadomjestiti gubitke od prireza na porez na dohodak, dok se 4,3% ispitanika u uzorku izjasnilo da će zaduživanjem njihov grad u potpunosti nadomjestiti gubitke od prireza na porez na dohodak. Niti jedan od ispitanika u uzorku se nije izjasnio da će isključivo povećanjem iznosa novčanih kazni u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na dohodak. Iz svega navedenog se može zaključiti kako većina gradova već ima strategiju nadoknade gubitka od prireza na porez na dohodak i to primarno povećanjem stope poreza na dohodak. Pored toga u pojedinim gradovima može se očekivati povećanje nameta koji rezultiraju prihodima od imovine te povećanje upravnih i komunalnih pristojbi. Konačno, 23,9% ispitanika u uzorku izjasnilo da gubitak prihoda planira nadomjestiti ostalim načinima.

Pitanje pod brojem jedanaest se odnosilo na one ispitanike koji su na pitanje broj deset odgovorili da su to ostali načini. S obzirom da se odgovori ne mogu analizirati, odgovori ispitanika će biti prikazani u obliku u kojem su napisani. Četiri su ispitanika odgovorila da nemaju prirez, a jedan ispitanik se nije izjasnio da ovo pitanje.

Odgovori ispitanika su sljedeći:

- „Smanjiti će nam se plaća!“
- „Smanjenjem rashoda“
- „Kroz projekte, bespovratna sredstva“
- „Porastom broja zaposlenih osoba na području grada“
- „S obzirom da je stopa prireza od 3% iznimno mala neće biti nikakvih pomaka u realizacijama projekata ili bilo kakvog smanjenja kvalitete u pružanju usluga“
- „Porez na kuće za odmor“

Iz navedenog se može projicirati da su samo četiri ispitanika razumjelo ovo pitanje, dok su se ostali ispitanici izjasnili da nemaju prirez ili su se nadovezali na pogrešno pitanje.

Sljedeće se pitanje odnosilo na slaganje upitnika sa određenim tvrdnjama. Rezultati ispitanika su prikazani u Tablici 6.

Tablica 6.

Prikaz srednjih vrijednosti anketnih pitanja o utjecaju ukidanja prireza na porez na dohodak

Aritmetičke sredine - ukidanje prireza					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
1. Više je prednosti nego nedostataka od mjere ukidanja prireza na porez na dohodak.	46	1	5	2,3043	1,15219
2. Ukidanje prireza na porez na dohodak rezultirat će povećanjem plaća u RH.	46	1	5	2,6522	1,26872
3. Za očekivati je da će većina gradova gubitak prihoda od prireza kompenzirati povećanjem stope poreza na dohodak.	46	1	5	3,6739	1,05524
4. Zbog ukidanja prireza na porez na dohodak može se očekivati značajan pad prihoda gradova.	46	1	5	3,6739	0,99005
5. Moj grad već ima načelnu ideju kako kompenzirati prihode od prireza na porez na dohodak.	46	1	5	3,15217	1,228683
6. Povećanjem stope poreza na dohodak veća je mogućnost migracija stanovništva.	46	1	5	2,9783	0,9065
7. Ukidanje prireza decentralizirane JLS neće imati dovoljno sredstava za obavljanje planiranih aktivnosti.	46	1	5	3,1087	1,12008
8. Za očekivati je da će se povećati županijski porezi ili druge županijske naknade.	46	1	5	3,1957	1,0877
9. Za očekivati je da će ukidanje prireza na porez na dohodak rezultirati povećanjem duga municipalnih jedinica.	46	1	5	3,13	1,002
10. Smatram da se unutaršnjim uštedama mogu pronaći rezerve za efikasnije funkcioniranje lokalnih uprava i time nadoknaditi gubitak od prihoda od prireza.	46	1	5	2,89	1,08
11. Ukoliko se JLS odluči zaduživanjem kompenzirati prihode od prireza na porez na dohodak, opteretiti će se financijski rashodi.	46	1	5	3,65	0,948
Sumarno	46	1	5	3,4409	1,1839

Izvor: Rezultati istraživanja (N=46)

Iz navedenih rezultata proizlazi da osam odgovora ima aritmetički sredinu manju od vagane aritmetičke sredine, koja u ovom slučaju iznosi 3,4409. Najmanje aritmetičke sredine su kod prvih dviju tvrdnji. Prva je tvrdnja bila: „Više je prednosti nego nedostataka od mjere ukidanja prireza na porez na dohodak“. Srednja vrijednost odgovora ispitanika na ovu tvrdnju je bila M: 2,3043 uz SD: 1,15219 (1 –

uopće se ne slažem; 5 – slažem se u potpunosti). Navedeno nam pokazuje kako određen broj ispitanika se ne slaže s ovom tvrdnjom, tj. smatra da je više nedostataka nego prednosti. S obzirom da ukidanjem prireza na porez na dohodak JLS ostaje bez prihoda iz kojih se financiraju različite javne službe, tj. usluge, sasvim je logično da je mišljenje ispitanika da je više nedostatka nego prednosti. Druga tvrdnja je bila: „Ukidanje prireza na porez na dohodak rezultirat će povećanjem plaća u RH“ pri čemu je srednja vrijednost odgovora ispitanika M: 2,6522 uz SD: 1,26872 (1 – uopće se ne slažem; 5 – slažem se u potpunosti). Navedeno nam pokazuje kako određen broj ispitanika smatra da mjera ukidanja prireza na porez na dohodak neće rezultirati povećanjem plaća, tj. one će ili ostati iste ili će se smanjiti. S obzirom da prirez ne čini velik dio plaće, ipak čini njen određen dio, što u konačnici, na godišnjoj razini, predstavlja određenu sumu koja bi u svakom slučaju bila građanima na raspolaganju.

Ukupna aritmetička sredina svih tvrdnji koje su se odnosile na slaganje ispitanika je iznosila M: 3,4409 uz SD: 1,1839 što ne predstavlja visoke vrijednosti obzirom da su odgovori bili kreirani na način da ocjena pet ispitanika predstavlja slažem se u potpunosti. Iz ukupne aritmetičke sredine može se zaključiti kako je najveći dio ispitanika imao mišljenje da ova mjera u konačnici nema ni negativne ni pozitivne učinke.

Konačno, posljednje pitanje u anketnom upitniku koje se odnosilo na prirez bilo je da ispitanici, ukoliko žele, mogu izraziti svoj stav o ukidanju prireza na porez na dohodak. Dvanaest ispitanika je napisalo svoje osobno mišljenje koje se ne može analizirati, već samo napisati. Odgovori ispitanika su:

- „Ugrožava se u svojoj suštini koncept lokalne samouprave, decentralizacije, samostalnosti i neposrednosti djelovanja u odnosu na svoje građane“
- „To nije porezna reforma. Povećanjem poreza na dohodak jedinice će pokriti gubitak prihoda od prireza, jer neće moći funkcionirati.“
- „Cilj ukidanja je prezentiran kao mjera za povećanje plaća, a samim ukidanjem se taj cilj neće ostvariti. U slučaju kada sa pokreće porezna reforma onda je glavna vodilja postići cilj i naravno zadovoljstvo građana zbog kojih cijeli javni sustav i postoji. Raditi nešto samo da bi se odradilo radi forme na štetu je države, lokalnih i područnih jedinica jer se ne radi u interesu onih zbog kojih su tu.“
- „Smatram da ukidanje prireza uopće neće polučiti povećanjem neto plaća zaposlenika, a bespotrebno će opteretiti JLS-ove“
- „Čisti politički potez kojim neće riješiti ništa, a gradovima stvoriti probleme“
- „Prirez u osnovi predstavlja dvostruko oporezivanja ekonomske snage poreznog obveznika, a oko 55% JLS-a uopće ga nema uvedenog“

- „Besmisleno. Velik manjak u proračunima za mizerno ili nikakvo povećanje plaće građana. npr. u našoj JLS prosječno povećanje je 9€, a grad gubi cca 100.000€ prihoda koji se mogu usmjeriti u javne projekte. „
- „Povećanjem poreza na dohodak može se nadomjestiti prirez, tako da ovo sve je zapravo prelijevanje iz šuplje u prazno.“
- „Smanjenje fiskalne moći JLS-ova, manji broj razvojnih projekata pokrenutih sa lokalne razine, stvara se još veća ovisnost JLS-ova o volji i politici državne razine umjesto da se omogući da se JLS-ovi razvijaju samostalno uz pomoć države da se razvijaju u dobrom smjeru. Nije loša ideja, no loše je provedena jer ukidanjem prireza će se povećati plaće, mizerno-ali je povećanje, no nitko neće osjetiti povećanje plaće od 30-ak eura, dok će osjetiti manjak lokalnih projekata(npr. dječjih igrališta, manifestacija, i slično) koje nisu kapitalne investicije, ali su na razini prihoda od prireza. Uglavnom, prebačena je krivnja na JLS-ove za sve nedostatke koji će nastati provedbom odluke, a JLS-ovi nisu dobili ništa čime mogu te nedostatke nadopuniti. Vrhunska politička odluka, katastrofalna odluka za hrvatski narod.“
- „Populistička mjera vlade i ministarstva na štetu lokalnih samouprava. Mjera koja će ciljano pomoći povećanju plaća s jedne strane dok će s druge strane financijski oslabiti JLS-ove te će neke od mjera koje JLS-ovi trenutno provode za dobrobit stanovnika morati biti ukinute. Vlada je već uzela dio prihoda JLS-ovima kada je odredila pravo na povrat poreza mladim osobama, a što izravno ide na teret lokalnih proračuna.“
- „Prirez na dohodak može biti vrlo značajan prihod JLS koji daje mogućnost ulaganja u tekuće i kapitalne projekte za održavanje ili povećanje standarda življenja lokalnog stanovništva. Ukidanje istog ne može se pravdati posljedicom povećanja plaća stanovništva, budući da se značajniji iznos prireza izdvaja iz većih plaća (koje sada postaju još veće), dok je kod većine plaća u RH iznos prireza na dohodak beznačajan ili ga uopće ni nema, pa njegovo ukidanje nema utjecaj na povećanje istih.“
- „Ukidanje prireza bacanje je pijeska u oči biračima u predizbornoj godini. JLS će podizati poreze na dohodak. Prirez je prihod isključivo JLS, dok se porez na dohodak dijeli.“

Iz navedenog se može zaključiti da su ispitanici koji su se izjasnili o svom osobnom stavu imaju negativno osobno mišljenje o mjeri ukidanja prireza na porez na dohodak odnosno većina ih smatra kako je JLS izgubiti svoj dio prihoda, a koji bi se uložio u projekte koji bi rezultirali većom kvalitetom života stanovnika.

5.4. Rasprava

Dobiveni rezultati ukazali su na značaj prihoda od prireza poreza na dohodak za općine i gradove, pri čemu se posebno ističu veliki gradovi koji ukidanjem prireza gube u pravilu od 5 do 8% godišnjih prihoda. Spomenuti gubitak gradovi namjeravaju nadomjestiti povećanjem stopa poreza na dohodak, koje će od 1.1.2024. godine moći samostalno određivati. Osim povećanjem spomenutog poreza intencija je i povećanja drugih gradskih prihoda poput komunalnih naknada ili poreza na kuće za odmor. Ukidanjem prireza nije za očekivati značajan rast plaća stanovnika, dok bi s druge strane moglo doći do smanjenih prihoda, a time i manje realiziranih projekata na razini gradova, čime se neće doprinijeti povećanju kvalitete života stanovnika. Konačno, iako će JLS sada imati slobodu određivanja stopa poreza na dohodak, nije za očekivati da će zbog toga doći do značajne migracije stanovništva između JLS.

S obzirom na relativno mali broj ispitanika u uzorku, tj. njih četrdeset i šest od sto dvadeset i osam, što čini oko 35,93% ukupne populacije gradova, rezultati se trebaju uzeti s određenim oprezom. Anketno istraživanje provodilo se u vrijeme godišnjih odmora, a odgovori su bili ograničeni na gradonačelnika / icu, pročelnika / icu za financije i pročelnika / icu jedinstvenog upravnog odbora, što je moguće bio razlog slabijeg odaziva ispitanika. Nadalje, anketa je poslana u obliku obrasca putem elektroničke pošte te su ispitanicu sudjelovali u njoj online. Nadalje, razlog za oprez pri tumačenju je i činjenica da postoji mogućnost da određena pitanja ispitanici nisu razumjeli, a nije bilo istraživača da im pojašni pitanje, što je moglo krivo tumačenim odgovorima. Također, fizičko odsustvo ispitanika od istraživača može rezultirati time da ispitanik obavlja neke dodatne radnje prilikom ispunjavanja obrasca te je kao rezultat toga manja koncentracija ispitanika.

6. ZAKLJUČAK

Vlada RH je 24. 5. 2023. godine predstavila novu poreznu reformu koja stupa na snagu 1. siječnja 2024. godine. Spomenuta reforma među ostalim obuhvaća i povećavanje fiskalne autonomije jedinica lokalne samouprave u smislu da općine i gradovi mogu samostalno propisati visinu stope godišnjih poreza za dohodak. Pored toga reforma donosi i ukidanje prireza porezu na dohodak što je bio predmet istraživanja ovog rada.

Istraživanje je provedeno on-line anketnim upitnikom u periodu od 22. lipnja do 28. kolovoza 2023. godine. U anketnom upitniku je sudjelovalo 46 ispitanika. Većina ispitanika iz uzorka predstavlja gradove koji imaju do deset tisuća stanovnika, a samo je jedan ispitanik iz grada koji ima iznad pedeset tisuća stanovnika. Većina gradova ima stopu prireza od 10% do 12%, nakon čega slijede gradovi koji nemaju stopu prireza na porez na dohodak. Anketni upitnik uglavnom su popunjavali pročelnici za financije sa udjelom od 56,52%, dok je najveći broj gradova iz Splitsko-dalmatinske županije (15,22%).

Rezultati anketnog istraživanja su pokazali kako oko 35% ima ni pozitivan ni negativan stav vezano za učinke mjere ukidanja prireza na porez na dohodak, dok ih 50% smatra kako ukidanje prireza ima negativan utjecaj. Više od polovice ispitanika mišljenja je da se neće u potpunosti moći nadomjestiti gubitak prihoda od prireza na porez na dohodak, što implicira smanjenje rashoda u kontekstu manjeg broja projekata. Ispitanici ne smatraju da će ukidanje prireza na porez na dohodak rezultirati povećanjem plaća, dok će s druge strane značajno smanjiti prihode gradova i to uglavnom od 6 do 8% ukupnih prihoda u većim gradovima. Gubitak spomenutih prihoda gradovi namjeravaju nadoknaditi primarno povećanjem stope poreza na dohodak, a zatim i prihodima od imovine, povećanjem upravnih i komunalnih pristojbi te ostalim načinima poput povećanja poreza na kuće za odmor. Pojedini gradovi najavili su i mogućnost povećanja duga municipalnih jedinica. Konačno, ispitanici ne vjeruju da će veća fiskalna autonomija rezultirati migracijom stanovništva.

LITERATURA

Bajo, A., Blažić, H., Burnać, P., Dodig, D., Drezgić, S., Galinec, D., Ignjatović, M., Juričić, D., Jurlina Alibegović, D., Karačić, D., Krtalić, S., Nikolić, N., Primorac, M., Puljiz, J., Šuman Tolić, M. (2020). *Financije županija, gradova i općina*. Ekonomski fakultet u Zagrebu.

Bajo, A., Jurlina Alibegović, D. (2008). *Javne financije lokalnih jedinica vlasti*. Školska knjiga Zagreb.

Bedeković, M. (2017). *Porezni sustav*. Visoka škola za management u turizmu i informatici u Virovitici.

Bičanić, N., Dojčić, I., Jakir Bajo, I., Karačić, M., Slovinac, I. (2021). *Proračunsko računovodstvo*. TEB-POSLOVNO SAVJETOVANJE D.O.O.

Jelčić, B. (2001). *Javne financije* (str. 216-218). PRIF Zagreb. Jurković, P. (2002). *Javne financije*. Masmedia.

Kesner-Škreb, M., Kuliš, M. (2010). *Porezni vodič za građane*. Institut za javne financije Zagreb.

Ott, K. (2000). *Proračunski vodič za građane*. Institut za javne financije Zagreb.

Opći porezni zakon, NN 115/16, NN 114/2022 (2022)

Pomorski zakonik, NN 181/04, NN 17/19 (2019)

Uredba o naknadi za koncesiju za eksploataciju mineralnih sirovina, NN 31/14 (2014)

Vlajić, D. (2017). Najznačajnije izmjene hrvatskog poreznog sustava. *Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku*. Preuzeto 29.6.2023. <https://hrcak.srce.hr/176766>

Zakon o igrama na sreću, NN 87/09, NN 114/22 (2022)

Zakon o lokalnim porezima, NN 115/16, NN 114/22 (2022)

Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 33/01, 114/20 (2020)

Zakon o posebnom porezu na kavu i bezalkoholna pića, NN 72/13, 22/20 (2020)

Zakon o posebnom porezu na motorna vozila, NN 15/13, 121/19 (2019)

Zakon o porezu na dobit, NN 177/04, NN 114/22 (2022)

Zakon o porezu na dodanu vrijednost, NN 73/13, 33/23 (2023)

Zakon o porezu na dohodak, NN 115/16, 151/22 (2022)

Zakon o porezu na promet nekretnina, NN 115/16, 106/18 (2018)

Zakon o proračunu, NN 144/21 (2021)

Zakon o trošarinama, NN 106/18, 144/21 (2021)

Zelenika, R. (2000). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog rada* (str. 341-346)

Web stranica: RH, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije. Indeks razvijenosti. Preuzeto 15.6.2023. <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/112>

Web stranica: Ministarstvo financija Republike Hrvatske: porezna uprava (2016). Hrvatski porezni sustav. Preuzeto 28.6.2023. https://www.porezna-uprava.hr/hr/publikacije/prirucnici_brosure/poreznisustav_2012.pdf

Web stranica: Ministarstvo financija Republike Hrvatske. Porezna reforma 4. krug; Porezna reforma 2016.-2020. Preuzeto 30.6.2023. https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2019/Listopad/187%20sjednica%20VRH/Novi%20direktorij/Prezentacija_Porezna%20reforma%204.%20krug.pdf

Web stranica: Ernst &Young Savjetovanje d.o.o. (2020, 30. listopada), Najava petog kruga porezne reforme za 2021. godinu. Preuzeto 3.7.2023. najava-petog-kruga-porezne-reforme-za-2021-godinu-30-10-2020.pdf

Web stranica: Vlada Republike Hrvatske. Izmjene poreznih propisa u 2023. godini. Preuzeto 6. 7.2023. <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2023/Svibanj/220%20sjednica%20VRH/Izmjene%20poreznih%20propisa.pdf>

Web stranica: Državni zavod za statistiku (2021). Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. Preuzeto 13.7. 2023. https://podaci.dzs.hr/media/td3jvrbu/popis_2021-stanovnistvo_po_gradovima_opcinama.xlsx

Web stranica: Grad Zagreb. Proračun 2021. godina. Preuzeto 16. 8. 2023. <https://www.zagreb.hr/proracun-2021-godina/183787>

Web stranica: Grad Split. Obrasci financijski izvještaja za 2021. godinu. Preuzeto 16. 8. 2023. https://split.hr/DesktopModules/Bring2mind/DMX/API/Entries/Download?language=hr-HR&Command=Core_Download&EntryId=11830&PortalId=0

Web stranica: Grad Rijeka. Proračun grada Rijeke za 2021. godinu. Preuzeto 16. 8. 2023. <https://www.rijeka.hr/gradska-uprava/proracun/proracun-kroz-godine/proracun-grada-rijeke-za-2021-godinu/>

Web stranica: Grad Osijek. Izmjene i dopune proračuna grada Osijeka za 2021. godinu. Preuzeto 16. 8. 2023. <https://www.osijek.hr/gradska-uprava/vazni-dokumenti/>

Web stranica: gradonačelnik.hr (2023, 31. svibnja). Od sljedeće godine ukida se prirez – gradovi će samostalno odlučiti hoće li zadržati istu stopu poreza na dohodak, povećati je ili smanjiti... Preuzeto 25. 8. 2023. <https://gradonacelnik.hr/aktualno/od-sljedece-godine-ukida-se-prirez-a-gradovi-ce-samostalno-odluciti-hoce-li-zadržati-istu-stopu-poreza-na-dohodak-povecati-je-ili-smanjiti>

POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA I TABLICA

Popis grafičkih prikaza:

Grafički prikaz 1. <i>Prikaz pripadnosti poreza s obzirom na razine vlasti</i>	5
Grafički prikaz 2. <i>Popis stanovnika Republike Hrvatske po županijama prema podacima za 2021. godinu</i>	15
Grafički prikaz 3. <i>Prikaz veličine grada ispitanika po broju stanovnika</i>	19
Grafički prikaz 4. <i>Prikaz pripadnosti gradova prema županijama</i>	20
Grafički prikaz 5. <i>Prikaz indeksa razvijenosti gradova</i>	21
Grafički prikaz 6. <i>Prikaz iznosa proračuna grada</i>	22
Grafički prikaz 7. <i>Prikaz važeće stope prireza u gradovima</i>	23
Grafički prikaz 8. <i>Prikaz spolne strukture ispitanika</i>	24
Grafički prikaz 9. <i>Prikaz poslovne funkcije ispitanika</i>	24
Grafički prikaz 10. <i>Prikaz značaja ukidanja prireza na porez na dohodak za ispitanika</i>	25
Grafički prikaz 11. <i>Prikaz slaganja ispitanika sa izjavom da će se povećanjem drugih poreza i nameta u potpunosti nadomjestiti gubitak od prireza na porez na dohodak</i>	26
Grafički prikaz 12. <i>Prikaz procjene ispitanika o utjecaju ukidanja prireza na porez na dohodak na financiranje javnih službi i projekata</i>	27
Grafički prikaz 13. <i>Prikaz procjene ispitanika o utjecaju ukidanja prireza na porez na dohodak na kvalitetu javnih službi, tj. usluga</i>	28

Popis tablica:

Tablica 1. <i>Povećanje osobnog odbitka</i>	9
Tablica 2. <i>Popis deset najvećih gradova u Republici Hrvatskoj</i>	16
Tablica 3. <i>Prikaz udjela prireza na porez na dohodak u ukupnim prihodima uz projiciranu stopu prireza od 10%</i>	16
Tablica 4. <i>Prikaz udjela prireza na prirez na dohodak u četiri najveća grada Republike Hrvatske za 2021. godinu</i>	17
Tablica 5. <i>Prikaz svih načina na koji grad ispitanika planira nadoknaditi izgubljene prihode od prireza na porez na dohodak</i>	29
Tablica 6. <i>Prikaz srednjih vrijednosti anketnih pitanja o utjecaju ukidanja prireza na porez na dohodak</i>	31

SAŽETAK

U sklopu novih poreznih mjera koje će stupiti na snagu od 1. 1. 2024. godine Vlada Republike Hrvatske je donijela odluku o mjeri ukidanja prireza na porez na dohodak. S obzirom da je udio od prireza na porez na dohodak projiciran i iznosi od 5% do 8% ukupnih prihoda na razini gradova Republike Hrvatske, spomenuto predstavlja značajan gubitak prihoda za gradova. Od tih prihoda jedinice lokalne samouprave financiraju i javne službe koje služe za dobrobit stanovnika te ulažu u projekte koji služe za povećanje kvalitete života stanovnika. Ovaj rad imao je za cilj istražiti utjecaj mjere ukidanja prireza na politiku javnih prihoda i rashoda gradova Republike Hrvatske. U tu svrhu proveden je anketni upitnik u periodu od 22. lipnja do 28. kolovoza 2023. godine koji je ispunilo 46 predstavnika gradova Republike Hrvatske. Rezultati anketnog istraživanja su pokazali kako oko 35% ispitanika ima ni pozitivan ni negativan stav vezano za učinke mjere ukidanja prireza na porez na dohodak, dok ih 50% smatra da ukidanje ima negativan utjecaj. Ispitanici smatraju da će mjera ukidanja prireza na porez na dohodak smanjiti prihode gradova te da neće rezultirati povećanjem plaća. Gubitak navedenih prihoda gradovi prvenstveno namjeravaju nadoknaditi povećanjem stope poreza na dohodak. Pored toga određeni gradovi su se izjasnili da će povećanjem poreza na kuće za odmor, povećanjem upravnih i administrativnih pristojbi, povećanjem upravne i administrativne pristojbe nadoknaditi gubitak od prireza. Određeni gradovi su najavili povećanje duga municipalnih jedinica. Konačno, ispitanici ne vjeruju da će ova mjera potaknuti migraciju stanovništva.

Ključne riječi: porezna reforma, prirez na porez na dohodak, proračun gradova

SUMMARY

As part of the new tax measures that will enter into force on January 1, 2024, the Government of the Republic of Croatia has adopted a decision on the measure to abolish the surtax on income tax. Given that the share of the surtax on income tax is projected to be 5% to 8% of total revenues at the level of the cities of the Republic of Croatia, the aforementioned represents a significant loss of revenue for the cities. From these revenues, local self-government units also finance public services that serve the well-being of residents and invest in projects that serve to increase the quality of life of residents. The aim of this paper was to investigate the impact of the measure of abolition of the surtax on the policy of public revenues and expenditures of the cities of the Republic of Croatia. For this purpose, a survey questionnaire was conducted in the period from June 22 to August 28, 2023, which was completed by 46 representatives of the cities of the Republic of Croatia. The survey results showed that about 35% of respondents have neither a positive nor a negative attitude regarding the effects of the measure of abolishing the surtax on income tax, while 50% of them believe that the abolition has a negative impact. The respondents believe that the measure of abolishing the surtax on the income tax will reduce the income of the cities and that it will not result in an increase in wages. The cities primarily intend to compensate for the loss of said income by increasing the income tax rate. In addition, certain cities have declared that they will compensate for the loss of the surtax by increasing the tax on vacation homes, by increasing administrative and administrative fees, by increasing the administrative and administrative fee. Certain cities have announced an increase in the debt of municipal units. Finally, respondents do not believe that this measure will encourage population migration.

Keywords: tax reform, income tax surcharge, city budget

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik

Poštovani,

Ijubazno Vas molim da mi pomognete u prikupljanju podataka za istraživanje koje predstavlja ključan dio mog završnog rada pod nazivom "Značaj ukidanja prireza na politiku prihoda i rashoda gradova u Republici Hrvatskoj" na stručnom specijalističkom studiju pri Ekonomskom fakultetu u Splitu.

Biti ću Vam iznimno zahvalna ako odvojite do 10 minuta svog vremena za anketni upitnik čiji će rezultati biti u potpunosti anonimni i neće se javno objaviti osim sumarno.

Također, kada istraživanje bude završeno rado ću Vas obavijestiti o rezultatima. Svi Vaši komentari i sugestije su više nego dobrodošli.

Studentica: Andrijana Tudor

Mentor: izv. prof. dr. sc. Visković Josip

Unaprijed se zahvaljujem na Vašem sudjelovanju.

*Označava obavezno pitanje

1. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2021. godine koliko Vaš grad ima stanovnika?*

1. Do 10 000 stanovnika
2. Između 10 000 i 30 000 stanovnika
3. Između 30 000 i 50 000 stanovnika
4. Iznad 50 000 stanovnika

2. Kojoj županiji pripada Vaš grad?*

1. Zagrebačka
2. Krapinsko-zagorska
3. Sisačko-moslavačka
4. Karlovačka
5. Ličko-senjska
6. Varaždinska
7. Koprivničko-križevačka
8. Bjelovarsko-bilogorska
9. Primorsko-goranska
10. Virovitičko-podravska
11. Požeško-slavonska
12. Brodsko-posavska
13. Zadarska
14. Osječko-baranjska
15. Dubrovačko-neretvanska
16. Šibensko-kninska

17. Vukovarsko-srijemska
18. Splitsko-dalmatinska
19. Istarska
20. Međimurska
21. Grad Zagreb

3. Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Članak 35, NN 123/17) indeks razvijenosti Vašeg grada pripada kojoj od navedenih skupina?*

1. I. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u zadnjoj četvrtini ispodprosječno rangiranih JLS
2. II. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini ispodprosječno rangiranih JLS
3. III. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini ispodprosječno rangiranih JLS
4. IV. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini ispodprosječno rangiranih JLS
5. V. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u zadnjoj četvrtini iznadprosječno rangiranih JLS
6. VI. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih JLS
7. VII. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih JLS
8. VIII. skupina JLS koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini iznadprosječno rangiranih JLS

4. Koliko iznosi proračun Vašeg grada?*

1. Do 10 000 eura
2. Od 10 000 do 40 000 eura
3. Od 40 000 do 70 000 eura
4. Od 70 000 do 100 000 eura
5. Iznad 100 000 eura

5. Koliko iznosi trenutno važeća stopa prireza na porez na dohodak u Vašem gradu (ukoliko je 0, molimo upišite)*

6. Na ljestvici od 1 do 5 molimo Vas da ocijenite značaj ukidanja prireza na porez na dohodak u Vašem gradu.*

1. Jako negativan učinak
2. Negativan učinak
3. Ni pozitivan ni negativan učinak
4. Pozitivan učinak
5. Jako pozitivan učinak

7. Na ljestvici od 1 do 5 molimo Vas da ocijenite koliko se slažete sa tvrdnjom da ćete povećanjem drugih poreza i nameta u potpunosti nadomjestiti gubitak prihoda od prireza na porez na dohodak.*

1. Uopće se ne slažem
2. Ne slažem se
3. Niti se slažem niti se ne slažem
4. Slažem se
5. U potpunosti se slažem

8. Na ljestvici od 1 do 5 molimo da procijenite da li će ukidanje prireza na porez na dohodak utjecati na financiranje javnih službi i projekata.*

1. Financiranje će biti znatno otežano
2. Financiranje će biti umjereno otežano
3. Financiranje će ostati isto
4. Financiranje će se umjereno poboljšati
5. Financiranje će se znatno poboljšati

9. Na ljestvici od 1 do 5 molimo Vas da procijenite da li će ukidanje prireza na porez na dohodak utjecati na kvalitetu javnih službi, tj. usluga.*

1. Kvaliteta će se iznimno pogoršati
2. Kvaliteta će se malo pogoršati
3. Kvaliteta će ostati ista
4. Kvaliteta će se malo poboljšati
5. Kvaliteta će se iznimno poboljšati

10. Na koji način Vaš grad planira nadoknaditi izgubljene prihode od prireza na porez na dohodak? (Odaberite sve točne odgovore)*

1. Povećanjem stope poreza na dohodak
2. Povećanjem ostalih gradskih poreza
3. Povećanjem prihoda od imovine
4. Povećanjem upravnih i komunalnih pristojbi
5. Povećanjem iznosa novčanih kazni

- 6. Zaduživanjem
- 7. Ostalo

11. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili „ostalo“ molimo Vas da napišete koji su to načini.

12. Sada ćemo Vam predstaviti nekoliko tvrdnji koje se odnose na moguće učinke ukidanja prireza na porez na dohodak. Molimo Vas da označite koliko u kojoj se mjeri slažete.*

	Uopće se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Slažem se	Slažem se u potpunosti
Više je prednosti nego nedostataka od mjere ukidanja prireza na porez na dohodak					
Ukidanje prireza na porez na dohodak rezultirat će povećanjem plaća u RH					
Za očekivati je da će većina gradova gubitak prihoda od prireza kompenzirati povećanjem stope poreza na dohodak					
Zbog ukidanja prireza na porez na dohodak može se očekivati značajan pad prihoda gradova					
Moj grad već ima načelnu ideju kako kompenzirati prihode od prireza na porez na dohodak					
Povećanjem poreza na dohodak veća je mogućnost migracija stanovništva					
Ukidanjem prireza decentralizirane JLS neće imati dovoljno sredstava za obavljanje planiranih aktivnosti					
Za očekivati je da će se povećati županijski porezi ili druge županijske naknade					
Za očekivati je da će ukidanje prireza rezultirati povećanjem duga municipalnih jedinica					

Smatram da se unutarnjim uštedama mogu pronaći rezerve za efikasnije funkcioniranje lokalnih uprava i time nadoknaditi gubitak od prihoda od prireza					
Ukoliko se JLS odluči zaduživanjem kompenzirati prihode od prireza na porez na dohodak, opteretiti će se financijski rashodi					

13. Ukoliko želite, iskažite Vaš osobni stav o ukidanju prireza na porez na dohodak.

14. Spol?*

1. Muško
2. Žensko

15. Anketni upitnik je popunio / la: *

1. Gradonačelnik / ica
2. Pročelnik / ica za financije
3. Pročelnik / ica jedinstvenog upravnog odjela